

Kenellä on oikeus kotiseutuun?

Valtakunnallinen selvitys 2021

**Suomen
Kotiseutuliitto**

Finlands Hembygdsförbund

Kenellä on oikeus kotiseutuun?

Valtakunnallinen selvitys 2021

Kenellä on oikeus kotiseutuun?
Valtakunnallinen selvitys 2021

Marika Punamäki ja Liisa Lohtander

Toteutettu Alfred Kordelinin säätiön ja Suomen Kotiseutuliiton rahoituksella.

Suomen Kotiseutuliiton julkaisu A:42 (verkkojulkaisu)

Graafinen suunnittelu ja taitto: Marianne Kivimäki

**Suomen
Kotiseutuliitto**

Finlands Hembygdsförbund

**ALFRED
KORDELININ
SÄÄTIÖ**

Sisällys

Johdanto	5
Miksi selvitys?	5
Kotiseututyö kansalaistaitona	7
Kulttuurisesti moninainen kotiseututyö	10
Taustatietoa kyselyistä ja vastaajista	11
Teema 1 Kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön laajuus ja olemus	16
Onko moninainen toiminta saavutettavaa?	21
Kaikkea kaikille vai jokaiselle jotakin?	22
Positiivinen erityiskohtelu	22
Kulttuurisesti moninaisen toiminnan muotoja	23
Teema 2 Kansalaiskyselystä nousevat toiminnan motiivit ja yhteistyötahot	26
Teema 3 Kuntien näkemyksiä kulttuurisesti moninaisesta kotiseututyöstä	32
Kuntien ja yhdistysten yhteistyön haasteet ja hyödyt	38
Teema 4 Kulttuurisesti moninaisen toiminnan esteiden ylitys	42
Huolenaiheita	46
Teema 5 Kulttuurisesti moninaisen toiminnan kehittäminen ja tulevaisuusnäkymät	48
Havainnot ja johtopäätökset	56
Lopuksi	59

Johdanto

PAIKALLISIIN LÄHTÖKOHTIIN PERUSTUVAN, osallisuutta vahvistavan ja moniarvoisen kotiseututyön edistäminen on Kotiseutuliiton strategiaan kirjattu tehtävä. Kestävä, uudistuva ja kaikkien asukkaiden yhteinen kotiseutu syntyy paikallisten yhteisöjen voimin. Liitto edistää ja tulee moninaista ja moniarvoista kotiseututyötä kaikkialla Suomessa.

Kotiseutuliiton toiminnassa keskiössä ovat asukkaiden yhdenvertaisuus ja osallisuus. Liiton toiminnan tavoitteena on tukea jäsenten ja maamme eri alueiden asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta, myönteistä kanssakäymistä, kiintymistä ja kiinnittymistä kulloiseenkin kotiseutuun, yhteisten toimintatapojen ja hyvien käytänteiden kehittämistä sekä toinen toisiltamme oppimista.

Mutta kenellä onkaan oikeus kotiseutuun? Miten maahan muuttaneet, erilaisista kulttuurisista taustoista tulevat ihmiset ja vähemmistöt ovat osallisina kotiseutujen kehittämisessä? Miten uudet suomalaiset pääsevät osallistumaan ja miten jo kotiseututyössä mukana olevat osaavat ottaa heidät mukaan? Millaista tukea moninaiseen työhön tarvitaan?

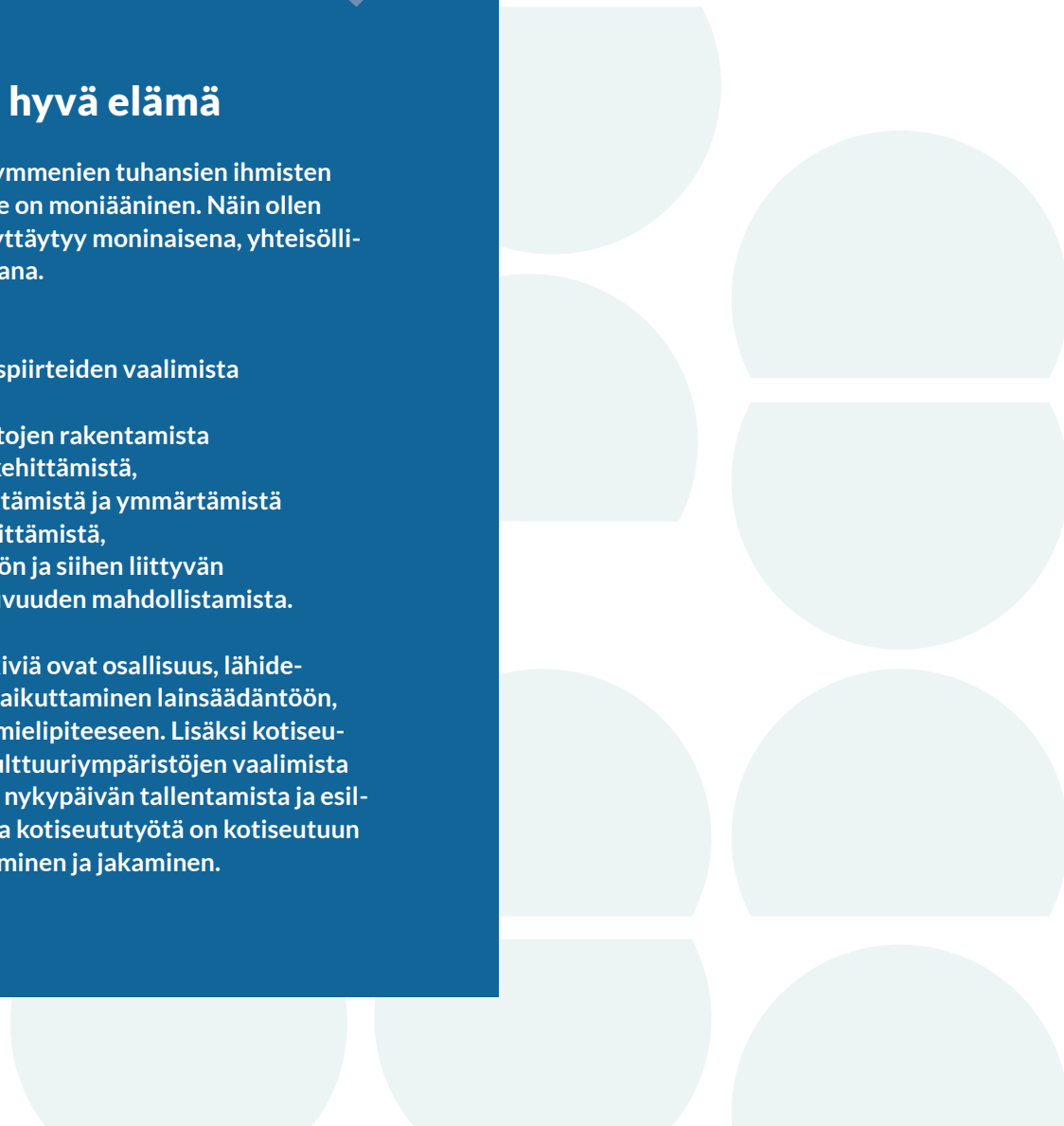
Kotiseututyö – tavoitteena hyvä elämä

Koko maan kattava, kymmenien tuhansien ihmisten yhteinen kotiseutuliike on moniääninen. Näin ollen myös kotiseututyö näyttäytyy moninaisena, yhteisöllisenä ja toisia arvostavana.

KOTISEUTUTYÖ ON

- paikallisten ominaispiirteiden vaalimista ja arvostamista,
- sosiaalisten verkostojen rakentamista ja niiden kestävää kehittämistä,
- asuinpaikan elävöittämistä ja ymmärtämistä ja sen kestävää kehittämistä,
- hyvän elinympäristön ja siihen liittyvän ymmärryksen jatkuvuuden mahdollistamista.

Kotiseututyön kulmakiviä ovat osallisuus, lähidemokratia ja kansalaisvaikuttaminen lainsäädäntöön, hallintoon ja yleiseen mielipiteeseen. Lisäksi kotiseututyössä edistetään kulttuuriympäristöjen vaalimista ja käyttöä, historian ja nykypäivän tallentamista ja esillä pitämistä. Tärkeä osa kotiseututyötä on kotiseutuun liittyvän tiedon kokoaminen ja jakaminen.

Suomen Kotiseutuliitto – moniääninen kansalaisjärjestö ja kuuluva keskusjärjestö

Suomen Kotiseutuliitto on vuonna 1949 perustettu kotiseutu- ja kulttuuriperintötyön keskusjärjestö ja edunvalvoja – maamme suurin kulttuurialan kansalaisjärjestö. Työssään Kotiseutuliitto vahvistaa kotiseututietoisuutta ja edistää moniarvoisuutta etenkin paikallisten ja alueellisten piirteiden pohjalta, kehittää monimuotoista kotiseutu- ja kulttuuriperintötyötä ja tukee paikallista ja alueellista oma-toimisuutta ja kotiseutuhenkeä.

Liiton keskustoimisto, 15 aluejärjestöä ja noin 750 jäsenyhdistystä ympäri Suomen tarjoavat yli 150 000 paikallistojalle näköalapaikan paikalliskulttuuriin sekä vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia.

Liiton jäsenistöön kuuluu myös valtakunnallisia järjestöjä, yli 100 kuntaa sekä Suomen Kuntaliitto ja kaikki maakuntien liitot, mikä takaa paitsi alueellisen kattavuuden myös joustavan tiedonkulun ja lukuisat yhteistyömahdollisuudet hallinnon ja ruohonjuuritason toimijoiden välillä.

Miksi selvitys?

Kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön ja paikallistoiminnan tilasta ei ole ollut aiemmin kattavaa tietoa, eikä sitä ole Kotiseutuliitossa aiemmin selvitetty. Moninaisuus, kestävä kotiseutu ja aktiivinen kansalaistoiminta ovat Suomen Kotiseutuliiton strategiassa keskeisiä teemoja. Niiden edistämisen taustaksi ja tietopohjaksi toteutettiin kulttuurisesti moninaista kotiseututyötä selvittävä ”Kenellä on oikeus kotiseutuun?” -hanke.

Hankkeen tavoitteita olivat:

- lisätä ymmärrystä kotiseututyöstä kansalaistaitona ja osallisuuden edistäjänä,
- kartoittaa kulttuurisesti monimuotoisen kotiseututyön olemus, laajuus ja tuen tarve,
- luoda ehdotuksia monimuotoisen kotiseututyön suuntaviivoiksi,
- rakentaa yhteistyöverkosto.

Selvityshanke oli samalla kansalaisjärjestön tapa aktivoita paikallistoimijoita muuttuvassa yhteiskunnassa, lisätä

suvaitsevaisuutta ja kulttuurista dialogia sekä tehdä tunnetuksi kulttuurisesti monimuotoista kotiseututyötä. Hankkeen rahoittivat Alfred Kordelinin säätiö ja Suomen Kotiseutuliitto.

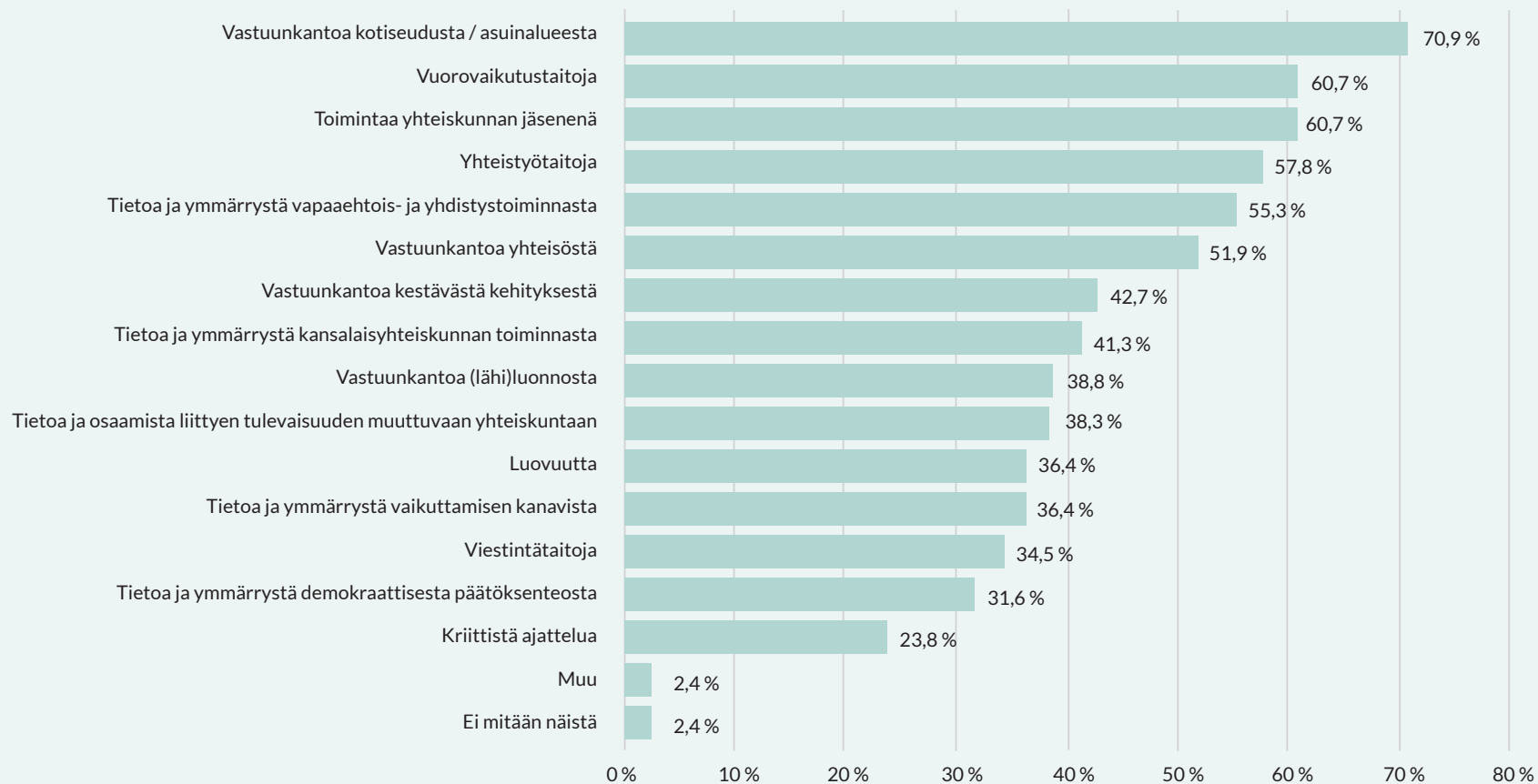
Hankkeessa toteutettiin kunta- ja kansalaistoimijoille suunnatut valtakunnalliset kyselyt. Tässä raportissa esitellään kyselyiden vastausten satoa. Tarkastelussa ovat kulttuurisesti moninaisen toiminnan laajuus ja olemus, yhteistyö, toimintaan liittyvät haasteet ja tuen tarpeet sekä tulevaisuuden näkymät.

Monimuotoisen kotiseututyön toteuttamiseen tarvitaan erilaista otetta erilaisissa toimintaympäristöissä ja eri alueilla. Toteuttamiseen vaikuttavat aina paikalliset olosuhteet ja tarpeet, toimijoiden halu ja kyky sekä osaaminen ja mahdollisuudet olla mukana kulttuurisesti moninaisessa toiminnassa.

Kotiseututyö kansalaistaitona

Kotiseututyö on kansalaistaito, jonka avulla myös uudet suomalaiset voivat

Kansalaistaidot, joita kulttuurisesti moninainen kotiseututyö ja muu paikallinen toiminta voi antaa ja vahvistaa (Yhteensä 206 vastaajaa)

KUVIO 1. Kansalaiskyselyn vastaajien näkemyksen mukaan kulttuurisesti moninainen paikallistoiminta antaa monenlaisia kansalaistaitoja ja valmiuksia. Niistä on hyötyä laaja-alaisesti.

päästä vaikuttamaan oman uuden kotiseutunsa asioihin. Kotoutumista edistää osallistuminen ja osallisuus yhteiskunnan erilaisilla osa-alueilla: työelämässä, kansalaistoiminnassa, politiikassa, vapaa-ajassa ja omassa lähiyhteisössä. Kotiseututyö kansalais-taitona ja osana kansalaisyhteiskunnan toimintaa on siis mitä parhaita kotoutumisen ja kotiutumisen tukemista.

Paikalliskulttuurin ja -historian kautta opitaan tuntemaan omaa aluetta paremmin, ja asuinalueesta voi muotoutua uusi kotiseutu. Erilaisten kulttuurien kohtaaminen edistää kaksisuuntaista kotoutumista, jossa maahan muuttaneet kotoutuvat mutta myös vastaanottava yhteiskunta muuttuu. Vapaaehtoistyö ja yhdistystoiminta puolestaan avaavat käsitystä siitä, millaista on demokraattinen yhteiskuntaan osallistuminen ja aktiivinen kansalaisuus. Samalla torjutaan passiivisuuden ja osattomuuden tunnetta.

Selvityshankkeen kansalaistoimijoille suunnatussa kyselyssä vastaajat toivat esiin omia ajatuksiaan siitä, millaisia kansalaistaitoja kulttuurisesti

Noin 70 % vastaajista oli sitä mieltä, että kotiseututyössä opitaan vastuunkantoa kotiseudusta ja asuinalueesta.

moninainen kotiseututyö voi tekijälleen antaa (KUVIO 1). Noin 70 % vastaajista oli sitä mieltä, että kotiseututyössä opitaan vastuunkantoa kotiseudusta ja asuinalueesta. Vuorovaikutustaitoja, yhteiskunnan jäsenenä toimimista ja yhteistyötaitoja opitaan samalla noin 60 %:n mielestä. Yli 50 % vastaajista näki tärkeäksi opittavaksi kansalaistaidoksi myös vapaaehtois- ja yhdistystoiminnan ymmärryksen sekä vastuunkannon yhteisöstä.

Kulttuurisesti moninainen kotiseututyö

Kestävän kehityksen kulttuurinen ja sosiaalinen näkökulma korostaa paitsi

hyvinvoinnin edellytysten siirtymistä sukupolvelta toiselle, myös ihmisten oikeudenmukaista kohtelua ja kulttuurisen moninaisuuden huomioimista. Kulttuurien välinen vuoropuhelu sekä kulttuuriperinnön ja paikallisen kulttuurin vaaliminen onnistuu, kun kaikenlaiset ihmiset pääsevät mukaan yhteisön toimintaan. Kulttuurisesti moninainen, inklusiivinen kotiseututyö onkin juuri sitä toimintaa, jolla edistetään kulttuurista ja sosiaalista kestävyttä paikallisesti – koska kaikilla on oikeus kotiseutuun.

Kulttuurinen moninaisuus määritellään eri yhteyksissä eri tavoin. Suomalaisessa keskustelussa moninaisuus on liitetty usein lähinnä etniseen erilaisuuteen ja maahanmuuttoon. Tämä näkemys on kuitenkin varsin kapea-alainen. Moninaisuudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella ihmisellä on lukemattomia ominaisuuksia ja rooleja. Jokainen meistä kuuluu moniin eri ryhmiin. Kyseessä voi olla myös ns. sisäinen erilaisuus, johon vaikuttavat jokaisen omat taustat ja identiteettikysymykset. Yhteiskunnan moninaisuuteen kuulu-

vat puolestaan kaikki vähemmistöryhmät.

Moninaisuuden tarkastelussa tulisi-kin huomioida monet erilaiset ominaisuuksiin, taustoihin ja ryhmiin vaikuttavat tekijät. Niitä ovat esimerkiksi erot sukupuoleissa, fyysisissä ominaisuuksissa, sosioekonomisessa taustassa, poliittisissa näkemyksissä, ideologioissa, uskonnossa, etnisyydessä, asuinpaikassa, elämäntavassa ja arvomaailmassa. Meistä jokaisesta löytyy siis runsaasti monimuotoisuutta!

Kulttuurisesti moninainen kotiseututyö pyrkii huomioimaan toimijoiden ja mahdollisten toimijoiden moninaisuuden kirjoa toiminnan tavoitteissa, sisällöissä, toimintatavoissa ja toimintaan mukaan kutsuttavissa kohderyhmissä.

Sen ei tarvitse olla erillistä, normaalin perustoiminnan lisäksi toteutettavaa toimintaa. Luontevimmillaan se on toiminnan tavoitteiden ja sisältöjen sekä toimintakulttuurin ja -tapojen muokkaamista sellaiseksi, että erilaisista taustoista tulevien on helpompi löytää ja päästä mukaan kotiseututyöhön. Se voi olla esimerkiksi viestintää tai

opastuksia vierailta kielillä, vaikkapa viittomakielellä tai englanniksi. Se voi olla myös erillinen projekti, jossa syvennetään yhteistyötä alueen maahanmuuttajataustaisen yhteisön kanssa. Tai se voi olla vaikkapa yhteinen juhla, jonka toteutuksessa huomioidaan kotiseudun erilaisista taustoista tulevien ihmisten kulttuureita ja perinteitä.

Kulttuurisesti moninaisessa kotiseututyössä on tärkeää:

- oman kulttuuritaustan ymmärrys,
- tietoisuus, avoimuus, luottamus ja kunnioitus muita kohtaan,
- kotiseudun asukkaiden kulttuurisen osaamisen ja monikulttuurisuus-taitojen lisääminen,
- yhteisten ja yhdistävien asioiden löytäminen,
- kulttuurinen vuoropuhelu ja erilaisten ryhmien huomioiminen,
- joustavuus.

Moninainen kotiseututyö on kotikansainvälisyyttä

Kotikansainvälisyys-termiä käytetään etenkin koulumaailmassa. Se tarkoittaa omasta toimintaympäristöstä löytyvien kulttuurisesti moninaisten kansainvälisten elementtien hyödyntämistä toiminnassa. Kotikansainvälisyyttä voisikin siis ajatella paikallisen kotiseututyön moninaisuutena.

Moninaisessa yhteiskunnassa kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Paikallisissa yhteisöissä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Samalla opitaan arvostamaan ja hyödyntämään yhteisen kotimaamme kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta.

Kotikansainvälisyyden kautta voidaan tuoda esiin vähemmistöjen (esim. saamelaisten, romanien ja muualta muuttaneiden) kulttuuria ja eri vähemmistöjen merkitystä Suomessa. Näin kehitetään yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Tutustutaan kulttuuritraditioihin, keskustellaan rakentavasti erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

LÄHDE:

www.oph.fi/sites/default/files/documents/oph_kotikansainvalisyys_5.pdf

Kulttuurisesti moninainen kotiseututyö pyrkii huomioimaan toimijoiden ja mahdollisten toimijoiden moninaisuuden kirjoa toiminnan tavoitteissa, sisällöissä, toimintatavoissa ja toimintaan mukaan kutsuttavissa kohderyhmissä.

Taustatietoa kyselyistä ja vastaajista

”KENELLÄ ON OIKEUS KOTISEUTUUN?” -selvityshankkeessa laadittiin kaksi eri kyselyä kulttuurisesti moninaisesta toiminnasta. Toinen suunnattiin kansalaistoimijoille ja yhdistysväelle (jatkossa ”kansalaiskysely”), toinen kuntien toimijoille (jatkossa ”kuntakysely”). Kumpaakin kyselyä levitettiin valtakunnallisesti Kotiseutuliiton omien kanavien ja jäsenviestien avulla sekä laajasti yhteistyöverkostojen kautta.

Kyselyt olivat auki Kotiseutuliiton verkkosivuilla elokuun alkupuolelta aina syyskuun lopulle saakka. Kysymykset olivat suomeksi, mutta kansalaistoiminnan kyselyn avoimiin kysymyksiin pystyi halutessaan vastaamaan myös ruotsiksi tai englanniksi. Myös kyselyn saatteet olivat suomen lisäksi näillä kielillä.

Vastauksia saatiin yhteensä 315, joista kuntakyselyyn 109 ja kansalaiskyselyyn 206. Englanniksi ei vastannut kukaan. Ruotsiksi vastauksiaan tarkensi kaksi kansalaiskyselyyn ja neljä kuntakyselyyn vastannutta, yhteensä siis kuusi vastaajaa eli noin 2 % vastaajista. Kansalaiskyselyn vastaajien joukossa oli kulttuurista moninaisuutta mm. uskon-

nollisen, etnisen ja kielellisen kulttuuritaustan osalta.

Kumpaankin kyselyyn saatiin vastauksia kaikista muista maakunnista paitsi Ahvenanmaalta. Kansalaiskyselyyn vastauksia tuli 102 kunnan alueelta. Kansalaiskyselyn vastaajista lähes 28 % oli Uudeltamaalta (KUVIO 2) ja yli 40 % maaseutumaisesta toimintaympäristöstä. Kyselyn avoimissa vastauksissa muutamat vastaajat muistuttivat myös monipaikkaisuuden mahdollisuudesta, eli toimimisesta kahdella tai useammalla paikkakunnalla ja erilaisissa toimintaympäristöissä.

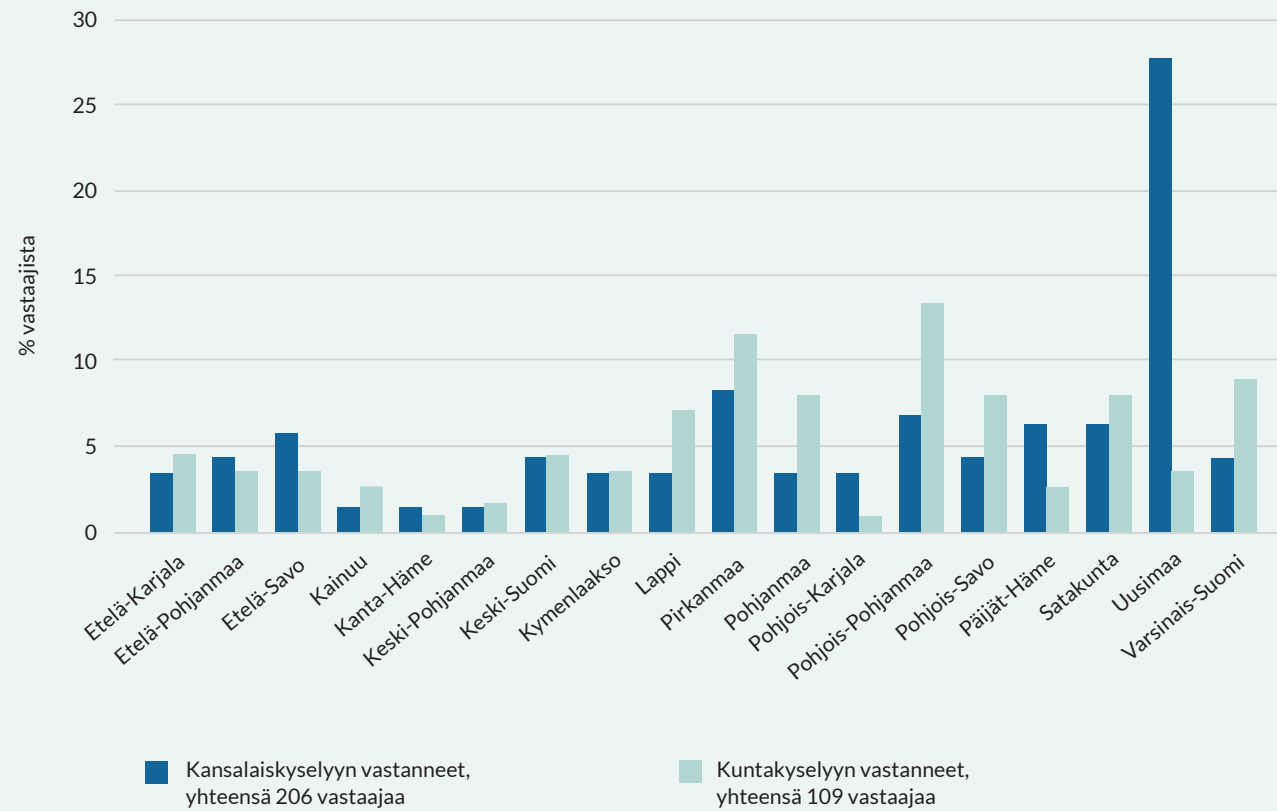
Kuntakyselyn vastaukset jakautuivat alueellisesti tasaisemmin (KUVIO 2). Vastauksia saatiin myös hyvin tasaisesti eri kokoisten kuntien ja kaupunkien kesken. Kuntien toimijoiden vastauksia saatiin 92 eri kunnasta. Kuntakyselyn vastauksista 38,5 % tuli Kotiseutuliiton jäsenkunnista (42 vastausta 36 eri kunnasta). Yli 40 % kuntakyselyn vastaajista ei tiennyt, onko kuntansa Kotiseutuliiton jäsen vaiko ei.

Kuntakyselyyn vastanneista suurin osa työskenteli kulttuuri- tai sivistys-

palveluiden toimialalla (KUVIO 3). Kansalaiskyselyyn vastanneista valtaosa (reilut 80 %) oli vapaaehtoistoimijoita ja vajaat 20 % yhdistysten tai muiden tahojen palkattuja toimihenkilöitä tai työntekijöitä.

”Kenellä on oikeus kotiseutuun?” -selvityshankkeessa laadittiin kaksi eri kyselyä kulttuurisesti moninaisesta toiminnasta.

Kyselyihin vastanneet maakunnittain

KUVIO 2. Kyselyihin vastanneet maakunnittain.

Kansalaiskyselyn vastaajista noin 60 % ilmoitti toimivansa jossakin Kotiseutu-liiton jäsenyhdistyksessä, esimerkiksi kotiseutu-, kaupunginosa- tai kyläyhdistyksessä taikka esimerkiksi museoyhdistyksessä. Verraten vähän vastauksia saatiin kuitenkin kaupunginosayhdistysten toimijoilta, vain noin 9 %.

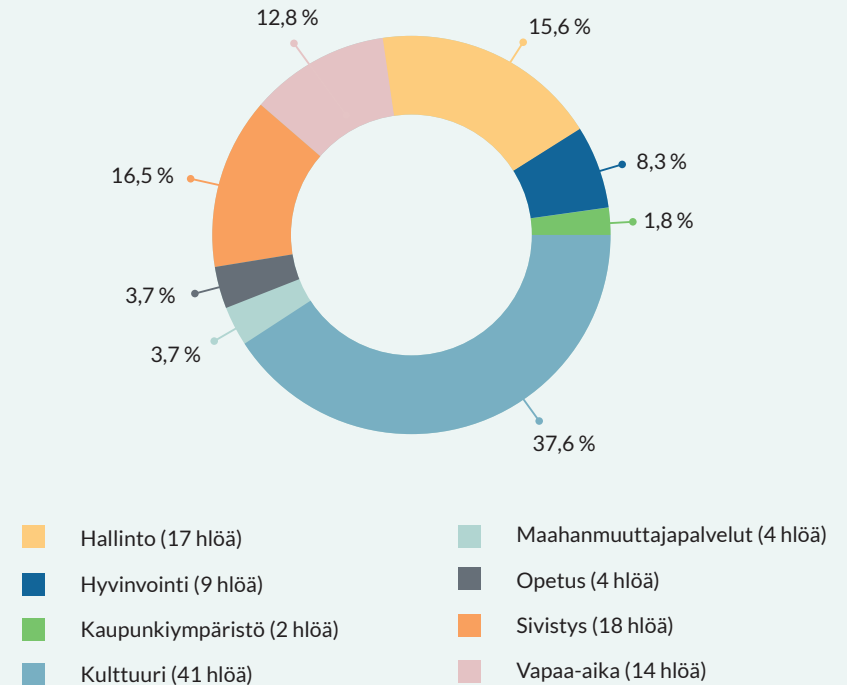
Aktiiviset ihmiset ovat aktiivisia useilla tahoilla. 66 % kansalaiskyselyn vastaajista ilmoitti toimivansa monin eri tavoin kotiseutunsa hyväksi. Paikallisen kotiseutu- ja kulttuuriperintötyön lisäksi vastaajat toimivat esimerkiksi muissa yhdistyksissä, oman alueensa verkostoissa sekä alueellisissa tai

valtakunnallisissa tehtävissä (KUVIO 4). Muita yhdistyksiä tai taustatahoja, joissa vastaajat toteuttavat paikallistoimintaa, ovat mm.

- muut kulttuuri- ja taidealan yhdistykset tai säätiöt,
- historia- ja rakennusperintötoiminta,
- opastointi,
- marttayhdistykset,
- sosiaali- ja terveysalan yhdistykset,
- kalevalaiset naiset,
- ystävyysseurat,
- urheilu- ja liikuntaseurat,
- opetustehtävät,
- sekä monet muut yksittäisiä maininto- ja saaneet yhdistykset tai toiminnot.

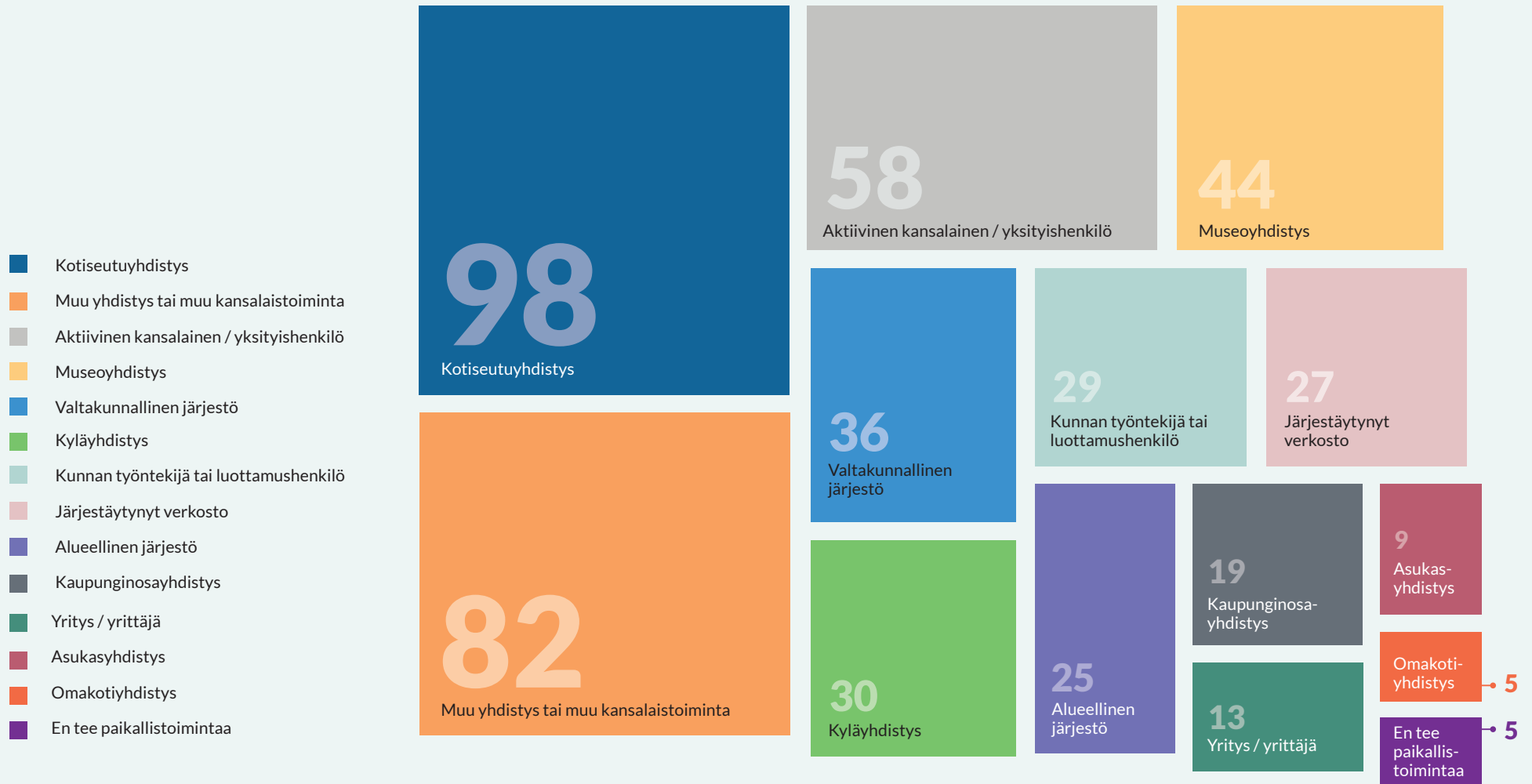
Kuntakyselyyn vastanneista suurin osa työskenteli kulttuuri- tai sivistyspalveluiden toimialalla.

Kuntakyselyyn vastanneet toimialoittain
(Yhteensä 109 vastaajaa)

KUVIO 3. Kuntakyselyyn vastanneet toimialoittain.

Kansalaiskyselyn vastaajien taustatahoja (Yhteensä 206 vastaajaa)

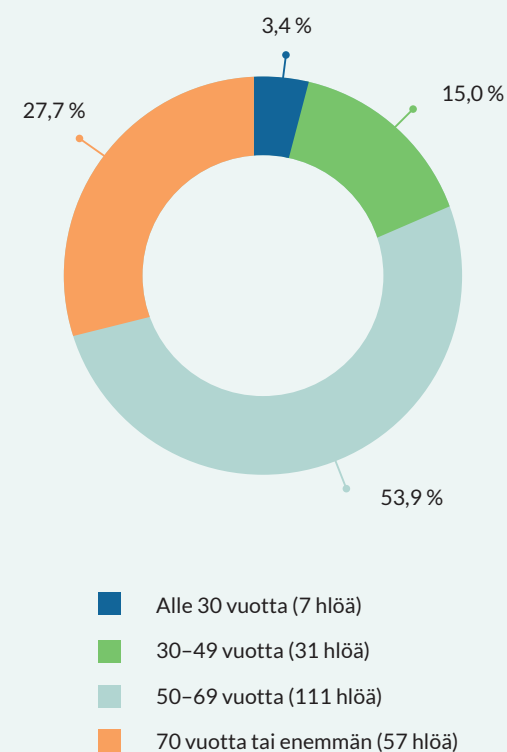

KUVIO 4. Kansalaiskyselyyn vastanneet paikallistoimijat ovat aktiivisia monilla tahoilla.

Kansalaiskyselyyn vastanneista yli 80 % oli yli 50-vuotiaita ja lähes 28 % yli 70-vuotiaita (KUVIO 5). Vastaajien ikäjakauma heijastelee etenkin kotiseututoimijoiden ja kotiseutuyhdistysten aktiivitoimijoiden ikärakennetta.

66 % kansalaiskyselyn vastaajista ilmoitti toimivansa monin eri tavoin kotiseutunsa hyväksi.

Kansalaiskyselyn vastaajien ikäjakauma (Yhteensä 206 vastaajaa)

KUVIO 5. Kansalaiskyselyn vastaajien ikäjakauma.

Teema 1 |

Kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön laajuus ja olemus

Tässä luvussa tarkastellaan kansalaiskyselyn vastauksista piirtyvää kuvaa kulttuurisesti moninaisesta kotiseututyöstä kansalaistoimijoiden kertomana.

Kulttuurisesti moninaista kotiseututyötä tehdään kaikenlaisissa toimintaympäristöissä, niin kaupungeissa kuin maaseudullakin. Sitä tekevät

kaikenikäiset ihmiset useissa erilaisissa yhdistyksissä ja aktiivisina kansalaisina. Yli 70 % kansalaistoiminnan kyselyyn vastanneista ilmoittaa, että heillä joko jo on mukana tai he pyrkivät saamaan toimintaansa mukaan henkilöitä erilaisista kulttuurisista taustoista (KUVIO 6).

Meillä on mukana toiminnassa ihmisiä kaikenlaisista lähtökohdista, myös muualta muuttaneita ja maahanmuuttajataustaisia. Koitetaan saada kaikki mukaan ja palvella myös englanniksi.

Vähemmistöt ovat toimintamme kohderyhmää sekä aktiivisia tekijöitä ja asiantuntijoita.

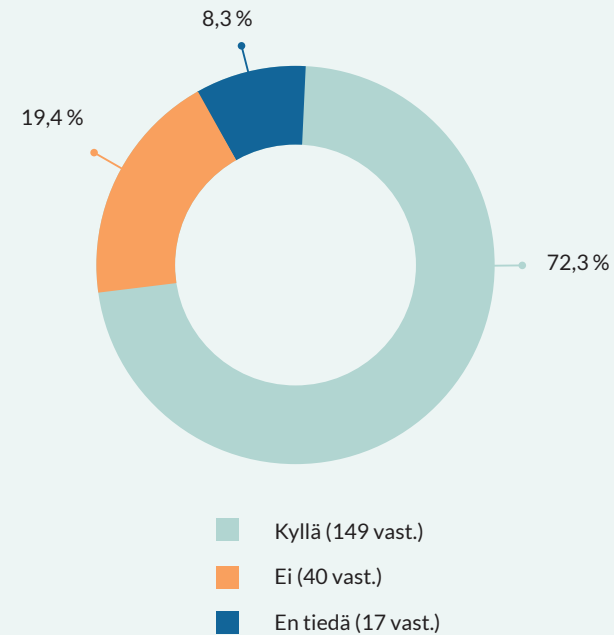

Haluamme olla kaikkien yhdistys, kaupunginosatoimija ja kaikki toimijat alueella tekevät työtä kaupunginosamme eteen. Kaikki ovat siis tervetulleita mukaan tai yhtä lailla tekevät omaa 'hyvää juttuaan'. Mottomme on, että mikään, mitä teet, ei ole toiselta pois, vaan vain vahvistaa koko yhteisöä.

Kuuluu kaikille kuulua johonkin.

Onko toiminnassa mukana tai pyrittekö saamaan mukaan ihmisiä erilaisista kulttuurisista taustoista tai vähemmistöistä?
(Yhteensä 206 vastaajaa)

KUVIO 6. Kansalaiskyselyyn vastanneiden mukaan paikallistoiminta on laajasti avointa kaikille, myös kulttuurisesti moninaisista taustoista tuleville ja vähemmistöihin kuuluville ihmisille.

Vajaa 20 % kansalaiskyselyn vastaajista ilmoittaa, että heidän omassa paikallis-toiminnassaan ei ole mukana kulttuurista moninaisuutta eikä sitä erityisesti tavoitellakaan. Suurin osa näin vastanneista kertoi toimivansa maaseutumaisessa tai pienten kaupunkien toimintaympäristössä. Tärkeimmäksi syyksi kulttuurisen moninaisuuden puuttumiseen vastaajat esittivät, että heidän toiminta-alueellaan ei ole kulttuurisia vähemmistöjä. Nähtiin myös, että kulttuurisesti moninaisista taustoista tulevat eivät ole toiminnan kohderyhmää. Edelleen syinä kerrottiin, että heitä ei ole kutsuttu mukaan eivätkä he tiedä toiminnasta tai että toiminta ei kiinnosta heitä. Muutama vastaaja kertoi myös aktiivisesti vastustavansa kulttuurista moninaisuutta.

Kylä ei ole kovin monikulttuurinen.

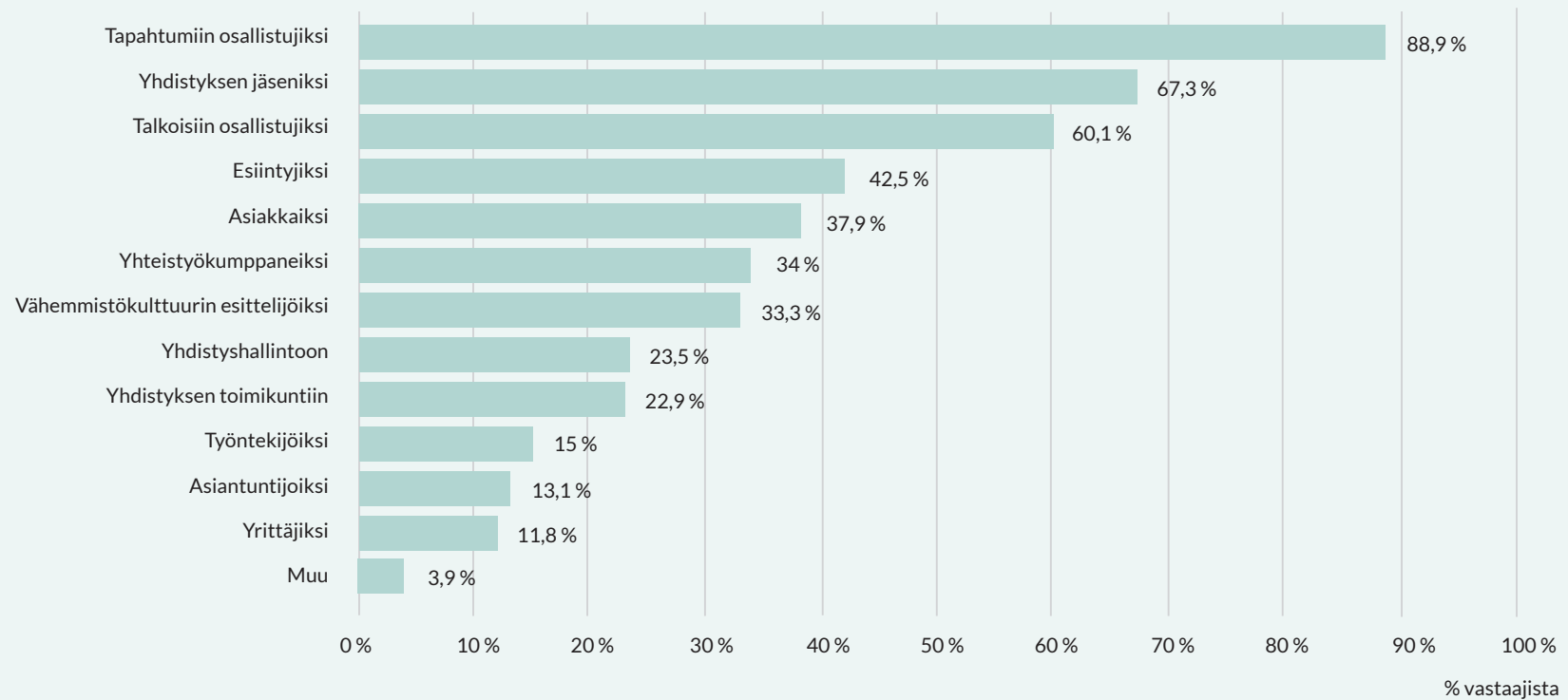
Kiinnostusta on saada vähemmistöjä mukaan, mutta ei aina keinoja tavoittaa heidät.

Vähemmistöjen on ehkä vaikea löytää tapahtumamme käyttämiemme ilmoituskanavien vuoksi.

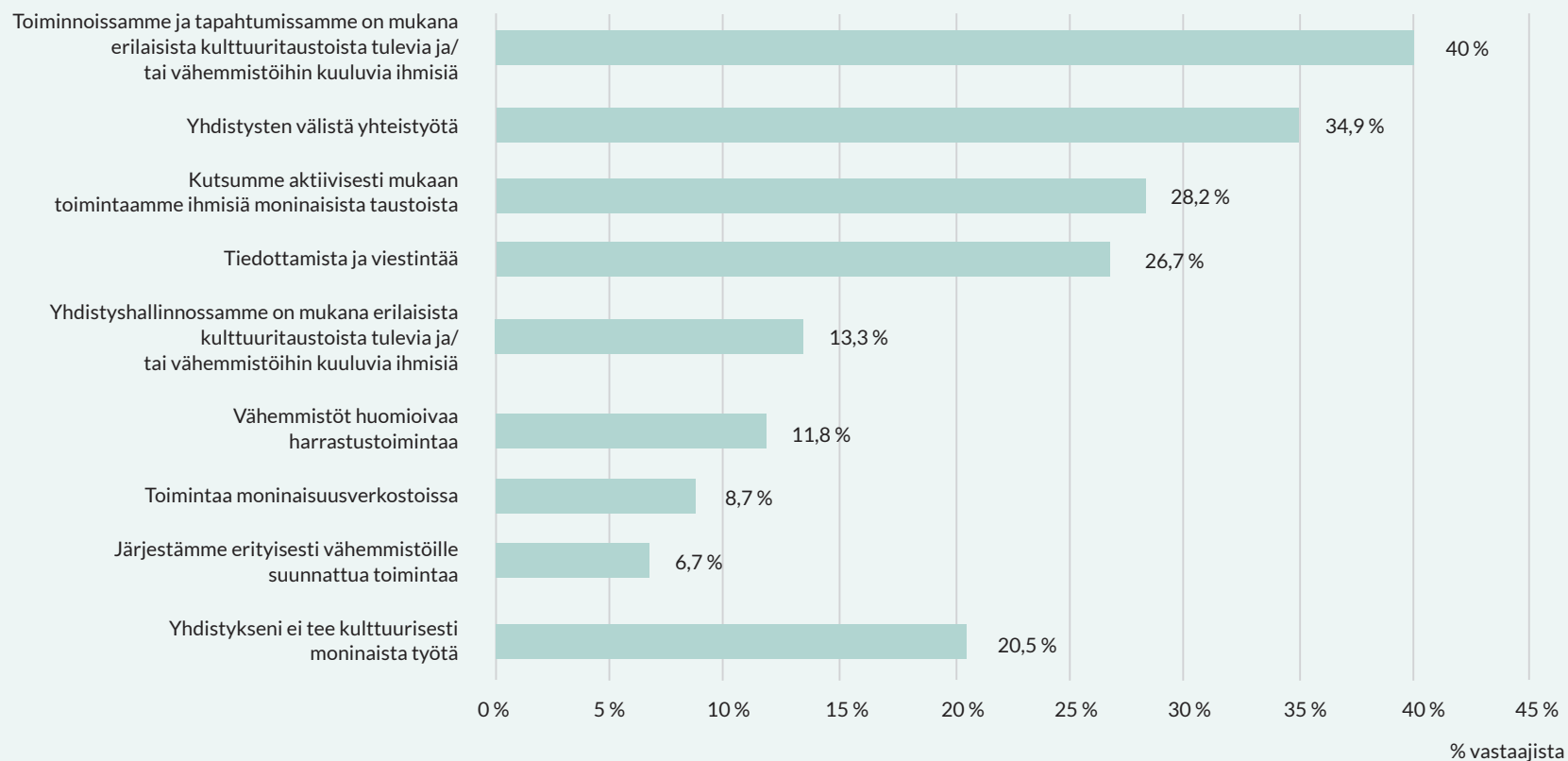
Ylivoimaisesti eniten kulttuurista moninaisuutta nähdään ja toivotaan mukaan tapahtumien osallistujajoukkoon: liki 90 % vastanneista mainitsi tämän. 67 % soisi myös kulttuurisen moninaisuuden näkyvän yhdistyksen jäsenistössä ja 60 % talkoisiin osallistujina (KUVIO 7).

Millaisiin tehtäviin ja rooleihin moninaisuutta toivotaan? (Yhteensä 153 vastaajaa)

KUVIO 7. Kulttuurista moninaisuutta halutaan mukaan toimijoihin ja toimintaan osallistumiseen.

Minkälaista kulttuurisesti moninaista kotiseututyötä tai paikallistoimintaa yhdistykselläsi on? (Yhteensä 195 vastaajaa)

KUVIO 8. Kulttuurinen moninaisuus yhdistysten toiminnassa kansalaiskyselyyn vastanneiden mukaan.

Vaikka 70 % kansalaistoiminnan kyselyyn vastanneista kertoi, että moninaisuutta halutaan toimintaan mukaan ja toiminta on tasapuolisesti kaikille avointa, moninaisuuden toteutumisen eteen tehdään ainakin toistaiseksi huomattavasti vähemmän.

Yhdistysten välistä yhteistyötä kulttuuriseen moninaisuuteen liittyen tekee noin 35 % vastaajien yhdistyksistä, ja vain 28 % kutsuu aktiivisesti mukaan toimintaansa ihmisiä moninaisista taustoista.

Yhdistystoiminnassa mukana olevista vastaajista 40 % kertoi, että yhdistyksen toiminnoissa ja tapahtumissa on mukana kulttuurisesti moninaisista taustoista tulevia tai vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä (KUVIO 8).

Onko moninainen toiminta saavutettavaa?

Kulttuurisesti moninainen toiminta käsitteenä tai terminä vaikuttaa osasta vastaajista olevan jokseenkin epä-määräinen tai hankalasti hahmottuva.

Samaten vähemmistöjen mainitseminen herättää lievää ärtymystä tai vastustusta. Monet vastaajat korostivat, että toiminta on tasapuolisesti kaikille avointa, eikä ketään erityisesti ”pyritä” saamaan mukaan. Toiset painottivat kaikkien kuuluvan johonkin vähemmistöön, eikä yksittäisten toimijoiden taustoja pengota eikä kysellä, mikä tietysti aivan oikein onkin.

Vähemmistöt ovat normaalia kansaa, emme jaottele eri genrejä mihinkään suuntaan.

Pyrimme välttämään jaotteluja vähemmistö-enemmistö, maahanmuuttajat-kantaväestö, nuoret-vanhat vaan järjestämään toimintaa kaikille ja toimimaan yhdessä kaikkien kanssa niin että kaupunginosa on se yhdistävä tekijä.

Toimintaa ei ole mitenkään rajattu tai suunnattu millekään ryhmälle. Mitään erityistä vähemmistöä tai kulttuuria ei ole poissuljettu tai erikoisesti myöskään painotettu.

Onko ”kaikille avoin toiminta” kuitenkin kaikille saavutettavaa, avointa ja osallistumisen mahdollistavaa? Pelkkä avoimuus ei vielä riitä tähän. Kykyämme ja mahdollisuuksiemme esimerkiksi saada tietoa tai päästä osallistumaan ovat erilaiset. Yhdellä ei ole käytettävissä tietokonetta tai pääsyä sähköisiin viestintäkanaviin. Toinen ei ymmärrä suomen kielellä laadittuja ilmoituksia tai ohjelmasisältöä. Kolmas ei pysty liikuntaesteensä vuoksi tulemaan tapahtumapaikalle.

Kulttuurisesti moninaisen toiminnan piirteisiin kuuluu, että moninaisuuden kirjoa huomioidaan toimintatavoissa, toiminnan tavoitteissa ja sisällöissä sekä kohderyhmissä. On mietittävä, mitä ja miten toiminnalla tavoitellaan ja ketkä aidosti ja oikeasti voivat osallistua.

Kaikkea kaikille vai jokaiselle jotakin?

Ei ole tietenkään mahdollista eikä tarkoituksenmukaistakaan, että kaikki toiminta räätälöidään kaikille sopivaksi

– luontoretki onnistuu kaikin aistein ja täydellisimmillään vain luonnossa, ja lausunnot viranomaisille on laadittava niille säädetyssä mallissa ja aikataulussa. Mutta tekemällä pieniä muutoksia tai lisäyksiä toimintatapoihin voidaan saada aikaan suuria.

Entäpä, jos retken jälkeen tuodaan luontoa vaikkapa palvelutalon asukkailla kuvien, äänitetyn linnunlaulun ja kukkien muodossa? Tai lausuntoa laadittaessa kysäistään myös esimerkiksi alueen etnisten toimijoiden näkemyksiä käsillä olevasta asiasta?

Positiivinen erityiskohtelu

Vaikka toiminta on kaikille avointa, se ei välttämättä ole kaikille saavutettavaa. Usein on tarpeen kohdistaa erityisiä toimia vähemmistöryhmille. Esimerkiksi samaan tapaan kuin liikuntaesteisille järjestetään mahdollisuus esteettömään osallistumiseen tuomalla paikalle pyörätuoliramppi, voi vieraskielisten esteetöntä osallistumista edistää erityisesti heille suunnatulla tiedotuksella tai

monen kielisellä tapahtumalla. Tämä positiivinen erityiskohtelu edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja rikastaa kotiseututyötä monin tavoin.

Uusien toimintatapojen ja perinteiden luominen on myös osoitus joustavuudesta ja sopeutumisesta, kyvystä uudistaa ja uudistua yhteiskunnan muutoksia ennakoiden. Moninaisessa ja moniarvoisessa yhteiskunnassa vähemmistönkin ääni pääsee kuuluviin. Molemmipuolista joustavuutta tarvitaan, kun erilaisia kulttuureja ja perinteitä sovitetaan yhteen ja luodaan uutta.

Mitä inklusio on?

Joku kuvaa inklusiota käyttäen esimerkkinä lasten palikka-laatikkoa: osa palikoista mahtuu tietyn muotoisten reikien läpi sisään laatikkoon, mutta osa jää ulkopuolelle (vaikka kaikki reiät olisivatkin auki). Vasta kun laatikkoon sahataan uudenlaisia aukkoja, uudenlaiset palikat mahtuvat sisälle.

Uusien aukkojen luominen tarkoittaa sitä, että esimerkiksi yhdistyksen toiminnassa huomioidaan erilaisuutta, vaikkapa kielellistä tai kulttuurista moninaisuutta. Olemassa olevat toimintatavat tai osallistumismahdollisuudet eivät päästä kaikkia sisään, vaikka sinällään auki olisivatkin.

Yhdistyksissä onkin syytä pohtia omia toimintatapoja ja toiminnan sisältöjä: olemmeko valmiita muokkaamaan niitä uusien toimijoiden mukaan tulon helpottamiseksi? Olemmeko valmiita sahaamaan laatikkoomme uuden muotoisia aukkoja ja kutsu- maan mukaan moninaisuutta? Löytyykö organisaatiostamme henkilöitä, jotka voivat toimia uusien ihmisten tukena?

Moninaisuuden runsautta on kuitenkin vaikea ennakoida: vaikka erilaisia aukkoja luotaisiin miten paljon tahansa, aina joku on vaarassa jäädä ulkopuolelle.

LÄHDE:

www.kulttuuriakaikille.fi/doc/Avaus/Avaus_Suomi_Online.pdf

Kulttuurisesti moninaisen toiminnan muotoja

Millaisia kulttuurisesti moninaisen toiminnan sisällöt sitten ovat? Kansalais-toiminnan kyselyyn vastanneiden näkemyksistä piirtyy selvästi esiin se, että tavallisimmillaan kulttuurinen moninaisuus sisältyy normaaliin yhdistyksen tai yhteisön toimintaan, ”perustyöhön”. Se ei välttämättä ole mitään erillistä hanke- tai projektitoimintaa, vaan toimintojen ja tapahtumien järjestämistä niin, että mahdollisimman monenlaisia osallistujia saadaan mukaan.

Toivoisimme, että ihan normaaliin kotiseututyöhön osallistuisi eri taustaisia henkilöitä. Toivottavasti perustyömme puhuttelisi kaikkia eikä työtä tarvitsisi varsinaisesti räätälöidä tietyille ryhmille. Järjestämme kotiseutuun tutustuttavia opastuksia muillakin kielillä kuin suomeksi. Viime vuosina on ollut ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi ja viittomakielellä.

Mukaan kutsumista
Opastoimintaa Taloudellista tukea
Esitelmiä
Kotiseututoimintaa Viestintää
Tapahantumia
Ekumeniaa **Koulutusta** Kirjoja **Talkoita**
Verkostoja Retkiä Vierailuja Seminaareja **Esiintyjä**
Kulttuurityötä Yhteisöllisiä projekteja Leirejä
Näyttelyitä Luontokotoutusta **Kulttuuriperintötyötä**
Vaikuttamista Tuotemyyntiä **Neuvontatyötä**
Museotoimintaa Kielikahviloita Ystävätoimintaa
Kuntakummeja **Historiatoimintaa** Nuorisotyötä

KUVIO 9. Kulttuurisesti moninainen toiminta on perustyötä ja monenlaista tekemistä.

Kotiseututyössä tyypillistä kulttuurisesti moninaista toimintaa ovat esimerkiksi kulttuuritapahtumat ja -tilaisuudet; talkoot yhteisön ja ympäristön eteen; museoesittelyt, opastukset ja retket (vaikkapa eri kielin); historia- ja kirjahankkeet, joissa teema esiintyy; ystävätoimintaa, kielikerhoja tai -kahviloita... Monenlaista tekemistä siis! (KUVIO 9.)

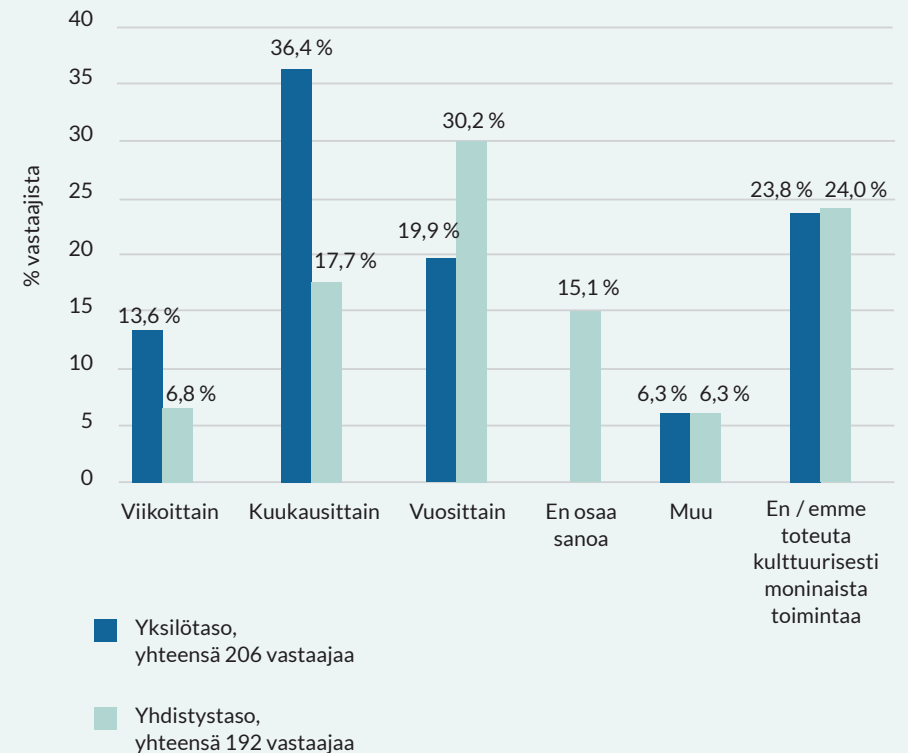
Kansalaiskyselyyn vastanneista noin 46 % on kulttuurisesti moninaisen toiminnan konkareita: he ovat toteuttaneet toimintaa yli kymmenen vuotta. Myös toimijoiden yhdistyksistä 34 % on ollut mukana kulttuurisesti moninaisessa toiminnassa yli kymmenen vuotta.

Yksilötasolla kulttuurisesti moninaista toimintaa tehdään jonkin verran säännöllisemmin ja useammin kuin yhdistystasolla. Noin puolet vastaajista kertoo toteuttavansa toimintaa varsin usein: 36 % kuukausittain ja 13 % jopa viikoittain. Noin 20 % ilmoittaa osallistuvansa kulttuurisesti moninaiseen toimintaan vuosittain – mahdollisesti siis tempaus- tai tapahtumatyyppisesti. Samaan tapaan eli vuosittain kulttuu-

risesti moninaista toimintaa toteuttaa myös suurin osa yhdistyksistä, 28 %. Tätä useammin, kuukausittain tai vuosittain, toiminnassa on mukana 23 % yhdistyksistä. (KUVIO 10.)

Kulttuurisesti moninaisen toiminnan pitkä historia ja toimintaan osallistumisen säännöllisyys kuvastanevatkin sitä, että toimijoille se on osa ”perustyötä”, ei mitään erillistä. Kansalaiskyselyn vastausten perusteella toiminnalla ei kuitenkaan tavoiteta laajasti kulttuurisesti moninaista väestöä, pikemminkin yksittäisiä ihmisiä. Näin ilmoitti 56 % vastaajista.

Miten usein toteutate kulttuurisesti moninaista toimintaa?

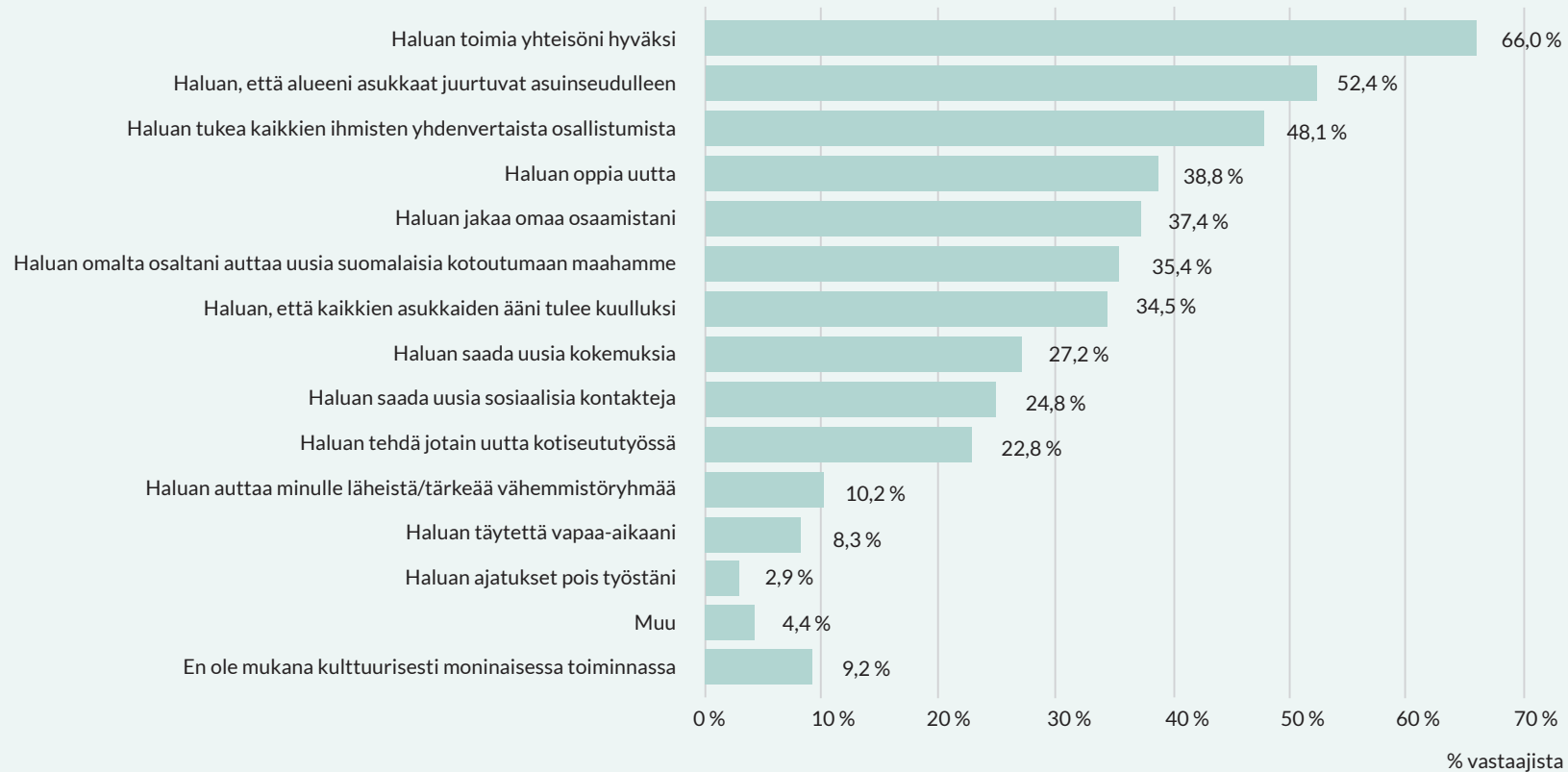
KUVIO 10. Kulttuurisesti moninaiseen toimintaan osallistuminen yksilö- ja yhdistystasolla.

Teema 2 |

Kansalais- kyselystä nousevat toiminnan motiivit ja yhteistyötahot

Kulttuurisesti moninaisen toiminnan motiivit kumpuavat yleishyödyllisen hyvän tekemisen lähteestä, ja toimintaan motivoivat lukuisat erilaiset tekijät (KUVIO 11). Kun vastaajat valitsivat vain yhden tärkeimmän tekijän, kärjessä oli edelleen yhteisön hyväksi toimiminen ja toiseksi tärkeimmäksi nousi kaikkien ihmisten yhdenvertaisen osallistumisen tukeminen. Asukkaiden juurtuminen oli kolmanneksi tärkein yksittäinen motivaatiotekijä.

Kansalaiskyselyyn vastanneiden motivaatiotekijöitä (Yhteensä 206 vastaajaa)

KUVIO 11. Kansalaiskyselyyn vastanneiden motivaatiotekijöitä kulttuurisesti moninaisen toiminnan toteuttamiseen.

Kotiseudulle juurtuminen ja juurruttaminen

Asukkaiden juurtuminen ja juurruttaminen kotiseudulle on tärkeää myös muiden kuin kulttuurisesti moninaisista taustoista tulevien uusien asukkaiden kohdalla. Kuka tahansa uuteen ympäristöön tai uudelle alueelle muuttava hyötyy paikallistietoudesta, arjen asioiden oppimisesta ja lähiyhteisön tuntemisesta.

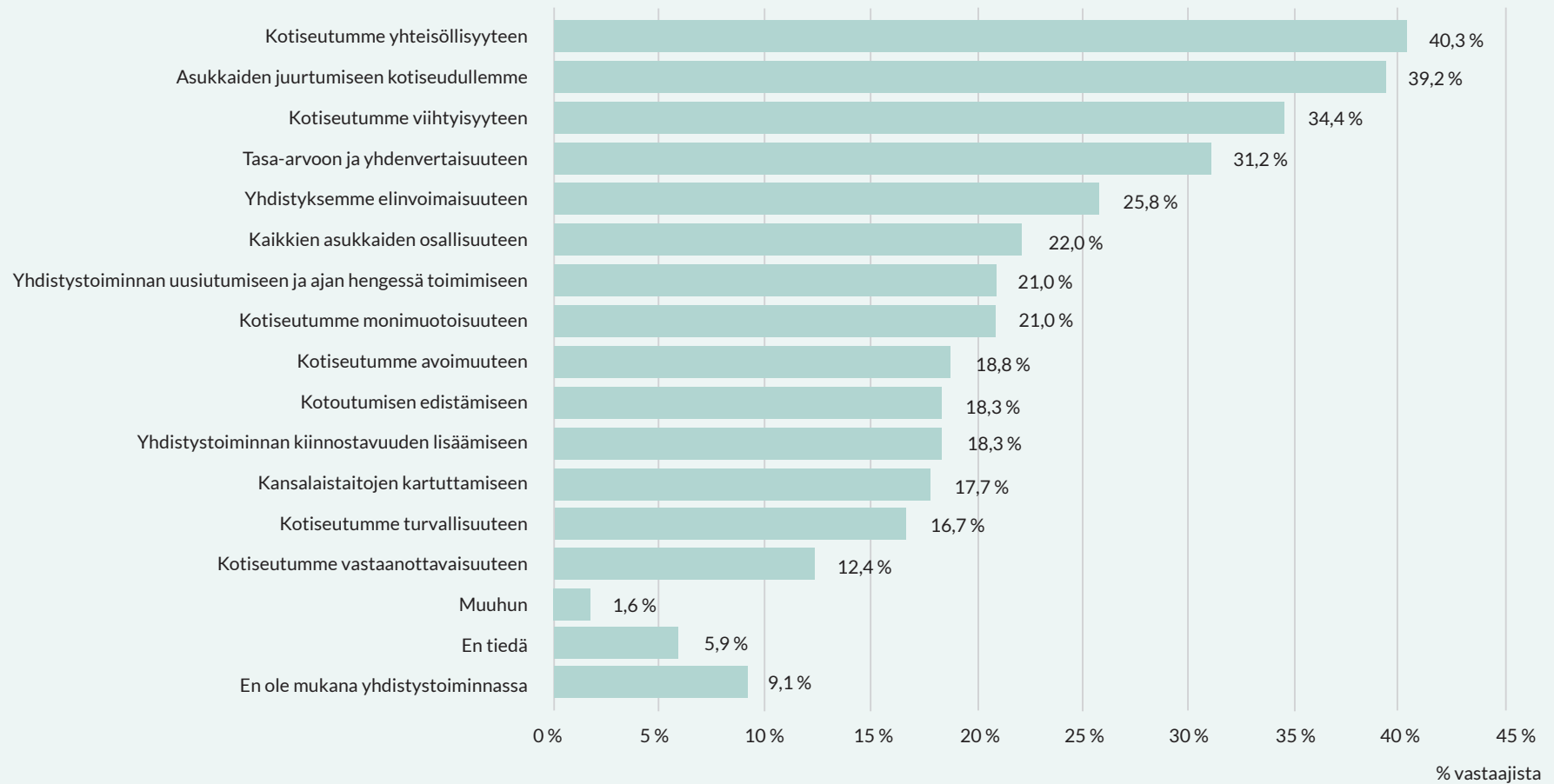
Asukkaat juurtuvat paikallisen toiminnan kautta, tässä ja nyt. Kohtauksia syntyy arjessa: päiväkodin portilla, lähikaupassa, koirapuistossa, bussipysäkillä, jalkapallokentällä. Tullaan tutuiksi, kutsutaan mukaan, osallistutaan toimintaan – ja päästään osaksi yhteisöä.

Kotiseututyö on erinomaista juurtumisen tukemista. Paikalliskulttuurin ja -historian kautta opitaan tuntemaan omaa kuntaa tai kaupunginosaa paremmin ja tapahtumissa tutustutaan oman alueen ihmisiin. Näin asuinpaikasta voi muotoutua uusi kotiseutu.

Sellainen kansalaistoiminta, jossa erilaisista kulttuuritaustoista tulevat ja kantaväestöön kuuluvat toimivat yhdessä tasa-arvoisesti, rakentaa luottamusta ja luo yhdistävää sosiaalista pääomaa. Erilaisten kulttuurien toisiaan kunnioittava vuoropuhelu tekee kotoutumisesta kaksisuuntaista, kun myös ympäröivä yhteiskunta muuttuu. On huolehdittava lisäksi kaikkien äänien äidosta kuulemisesta. Pelkkä mukanaolo ei välttämättä edistä kenenkään osallisuuden tunnetta. Kaikkien tulee päästä mukaan kotiseudun ja paikallisyhteisön toimintaan yhdenvertaisesti.

Kansalaiskyselyyn vastanneet ajattelivat, että kulttuurisesti moninaisella toiminnalla yhdistykset pyrkivät vaikuttamaan erityisesti neljään keskeiseen seikkaan: kotiseudun yhteisöllisyyden tukemiseen, uusien asukkaiden juurtumiseen, kotiseudun viihtyisyyteen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen (KUVIO 12).

**Mihin yhdistykset haluavat vaikuttaa
kulttuurisesti moninaisella toiminnalla?**
(Yhteensä 186 vastaajaa)

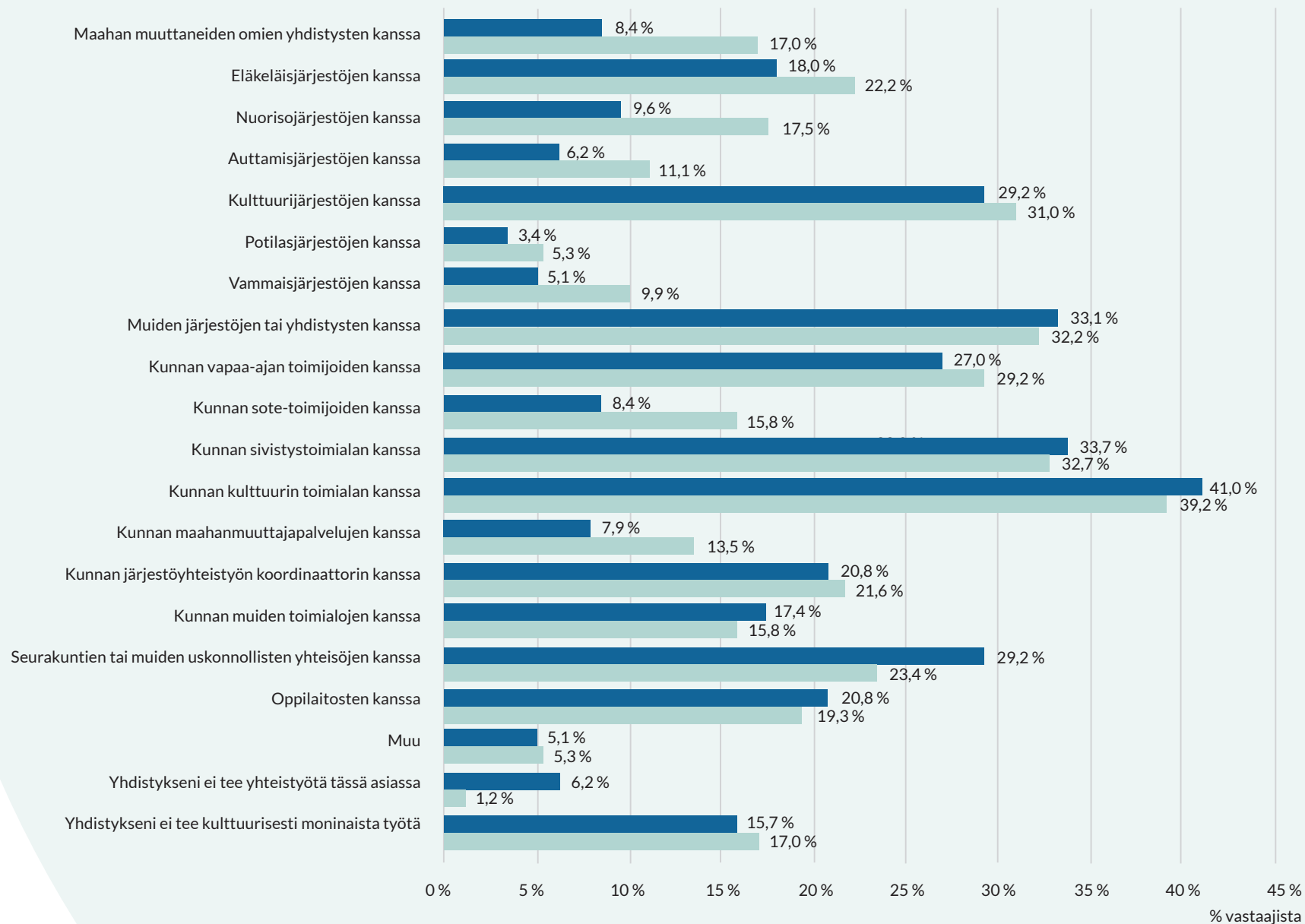
KUVIO 12. Mihin yhdistykset haluavat vaikuttaa kulttuurisesti moninaisella toiminnalla?

Yhteistyö on voimaa myös kulttuurisesti moninaisessa työssä, ja sitä tehdäänkin monien eri tahojen kanssa. Kansalaiskyselystä selviää, että yhdistyksille tärkeimpiä kumppanitahoja ovat kuntien kulttuurin, sivistyksen ja vapaa-ajan toimialat sekä muut yhdistykset, joista tärkeimpänä kulttuurialan yhdistykset. (KUVIO 13.)

Sen sijaan yhdistykset tekevät kulttuurisesti moninaisen toiminnan osalta yhteistyötä vain vähän esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimialan tai kunnan maahanmuuttajapalvelujen kanssa, samoin maahanmuuttajien omien yhdistysten, auttamisjärjestöjen, potilas- ja vammaisjärjestöjen kanssa. Halua yhteistyön lisäämiseen etenkin näillä sektoreilla näyttäisi olevan, ja hyödyntämättömiä mahdollisuuksia varmasti myös.

Kansalaiskyselystä selviää, että yhdistyksille tärkeimpiä kumppanitahoja ovat kuntien kulttuurin, sivistyksen ja vapaa-ajan toimialat sekä muut yhdistykset, joista tärkeimpänä kulttuurialan yhdistykset.

Yhdistysten yhteistyötahoja ja -toiveita kulttuurisesti moninaiseen toimintaan liittyen

KUVIO 13. Yhdistysten yhteistyötahoja kulttuurisesti moninaisen toiminnan parissa.

■ Yhdistyksemme tekee nyt yhteistyötä, yhteensä 178 vastaajaa.

■ Yhdistyksemme toivoo yhteistyötä, yhteensä 171 vastaajaa.

Teema 3 |

Kuntien näkemyksiä kulttuurisesti moninaisesta kotiseutu- työstä

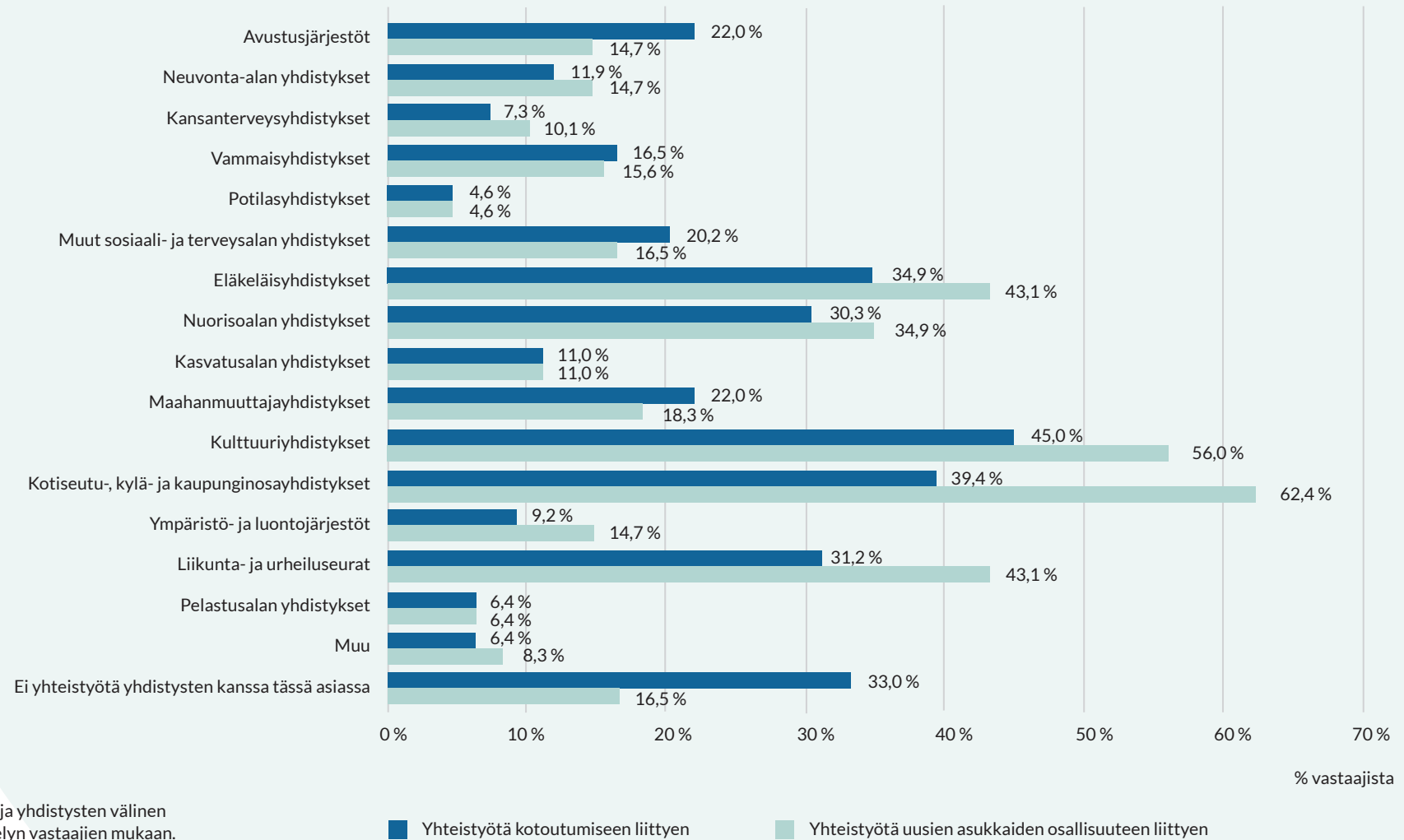
Kuntakyselyyn vastanneista suurin osa kertoo kuntansa tekevän yhteistyötä yhdistysten kanssa kotoutumiseen sekä (uusien) asukkaiden osallisuuteen liittyvissä asioissa. Toisaalta 32 % vastanneista kertoi, että vastaajan toimialalla ei ole yhteistyötä yhdistysten kanssa kotoutumisasioihin liittyen. Osallisuuden liittyen yhteistyö yhdistysten kanssa puuttuu 16 %:lla vastanneista. (KUVIO 14.)

Herää kysymys, ovatko vastaajat todella tienneet, millaista yhteistyötä on ja mitä kaikkea toimialalla tehdään. Mikäli tulos kuvastaa aitoa tilannetta, on kuntien ja yhdistysten yhteistyön lisäämiseen etenkin kotoutumiskysymyksissä ja kulttuurin toimialalla edelleen paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia.

Myös aiemmassa luvussa kansalaiskyselyssä esiin noussut kotiseutuyhdistysten vähäinen yhteistyö moninaisuustyötä tekevien yhdistysten ja kunnan toimialojen kanssa sisältää paljon mahdollisuuksia yhteistyön lisäämiseen ja kehittämiseen. Monessa kunnassa kotouttamistyötä tehdään valtavan

Millaisten yhdistysten kanssa teet omalla toimialallasi yhteistyötä? (Yhteensä 109 vastaajaa)

KUVIO 14. Kuntien ja yhdistysten välinen yhteistyö kuntakyselyn vastaajien mukaan.

paljon ja jatkuvasti, toisissa erittäin vähän, joissakin sykleittäin tai tarpeen mukaan. Yhteistyötä ja toimintaa on kehitettävä aina paikallisten olosuhteiden ja tarpeiden mukaan.

Tyypillisiä muotoja kuntien ja yhdistysten yhteistyössä kotoutumiseen liittyen ovat tilaisuuksien ja tapahtumien järjestäminen yhdessä (lähes 48 % kuntakyselyyn vastanneista), kunnan toiminnalle tarjoamat tilat ja paikat (43 % vastanneista) sekä kunnan antama taloudellinen tuki yhdistyksille (37,5 % vastanneista). Jonkin verran vähemmän tehdään tiedotukseen ja viestintään liittyvää yhteistyötä sekä kolmannen sektorin tuottamana muuta kotoutumista tukevaa tai täydentävää koulutusta. (KUVIO 15.)

Kuntien nykyinen yhteistyö kotiseutu-, kylä- ja kaupunginosayhdistysten kanssa vaihteli laidasta laitaan: toisilla paikkakunnilla ei tehdä yhteistyötä lainkaan tai hyvin pienimuotoista sellaista, joillakin paikkakunnilla taas likimain kaikessa asukkaiden osallisuuteen liittyvässä tehdään yhteistyötä. Kulttuurisen moninaisuuden teemoihin kun-

Erillistä kotouttamistoimintaa ei ole. Muutama kokeilu on taustalla ja asiaa tulisi kehittää kolmannen sektorin kanssa.

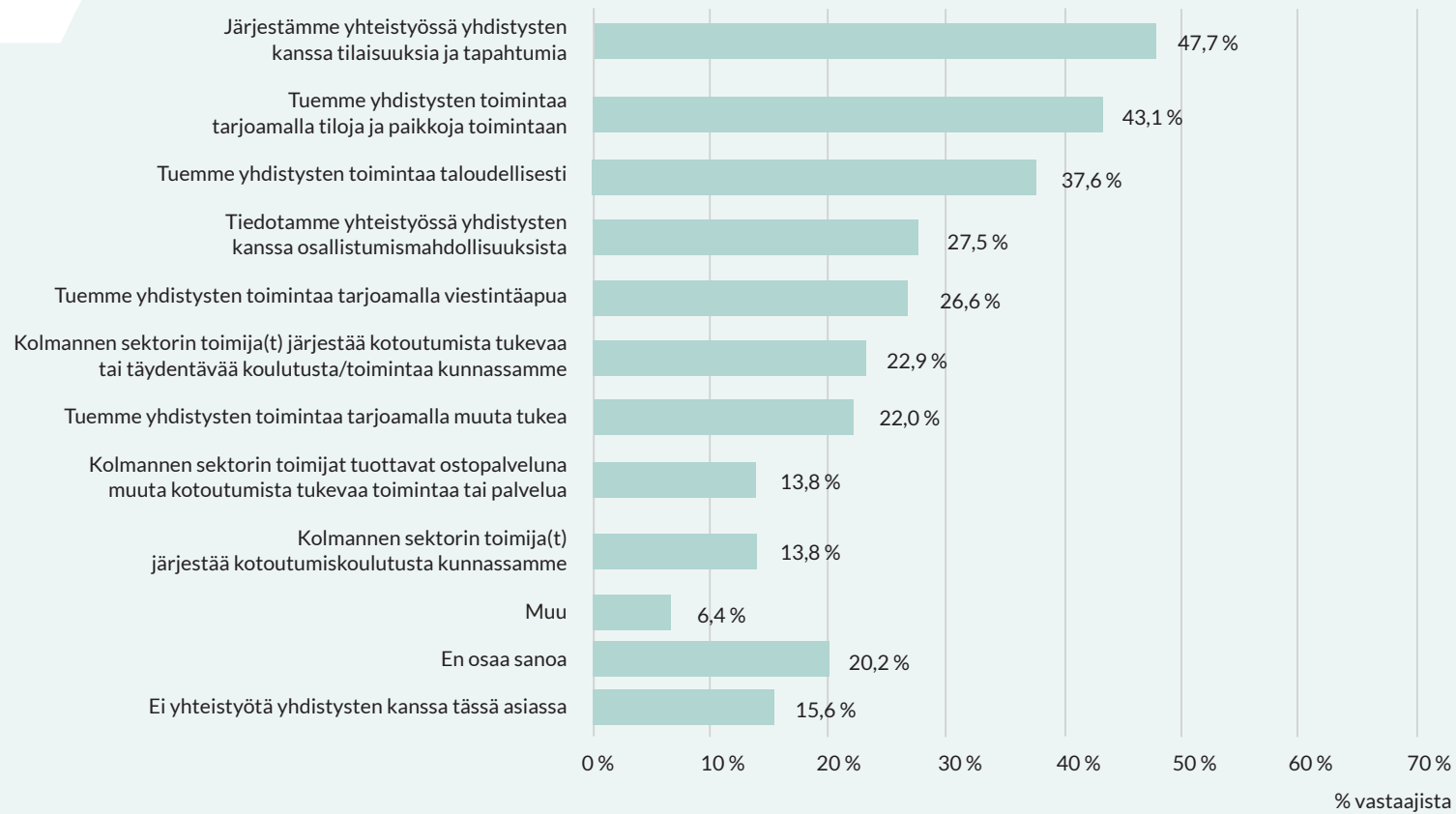

Kotouttamista erityisesti uusien asukkaiden ja syrjäytymisvaarassa olevin ihmisten kanssa. Tapahtumiemme löytäminen ja osallistuminen. Uuden harrastuksen löytäminen, mielekästä tekemistä jne.

Kunnassamme viime vuosina erittäin vähän uusia maahanmuuttajia. Tarvetta kotouttamiseen/ osallistamiseen ei ole ilmennyt.

Millaista yhteistyötä kuntasi tekee yhdistysten kanssa kotouttamisasioissa? (Yhteensä 109 vastaajaa)

KUVIO 15. Kuntien yhteistyömuotoja yhdistysten kanssa kotouttamiseen liittyen.

Mm. kaikkien asukkaiden osallisuuden edistäminen, tapahtumien järjestäminen, kulttuuritoiminta, harrastustoiminta, kurssit, luennot, taidenäyttelyt, museotoiminta.

Koulutus, tilaisuudet, neuvonta, osallistaminen, juhlat, tapahtumat, vaikuttaminen, rakentaminen, maakäytönsuunnittelu, kuuleminen, lausunnot, jne.

Toistaiseksi ei yhteistyötä juurikaan ole ollut.

Vi har haft projekt som stöder byaföreningarna genom aktiviteter för inflyttade invandrare.

Yhteisiä tapahtumia, hankkeita, toimintaa, asukkaiden osallistamista. Avustamme myös näitä yhdistyksiä taloudellisesti.

Ordnar gemensamma evenemang och åtgärder. Stöder föreningarnas verksamhet med råd, om de vill, och beviljar föreningarna ekonomiskt bidrag, hjälp med marknadsföring.

Kunnan ja näiden yhdistysten välinen yhteistyö on vilkasta mutta ei teemaltaan juurikaan tätä kyselyä koskevaa.

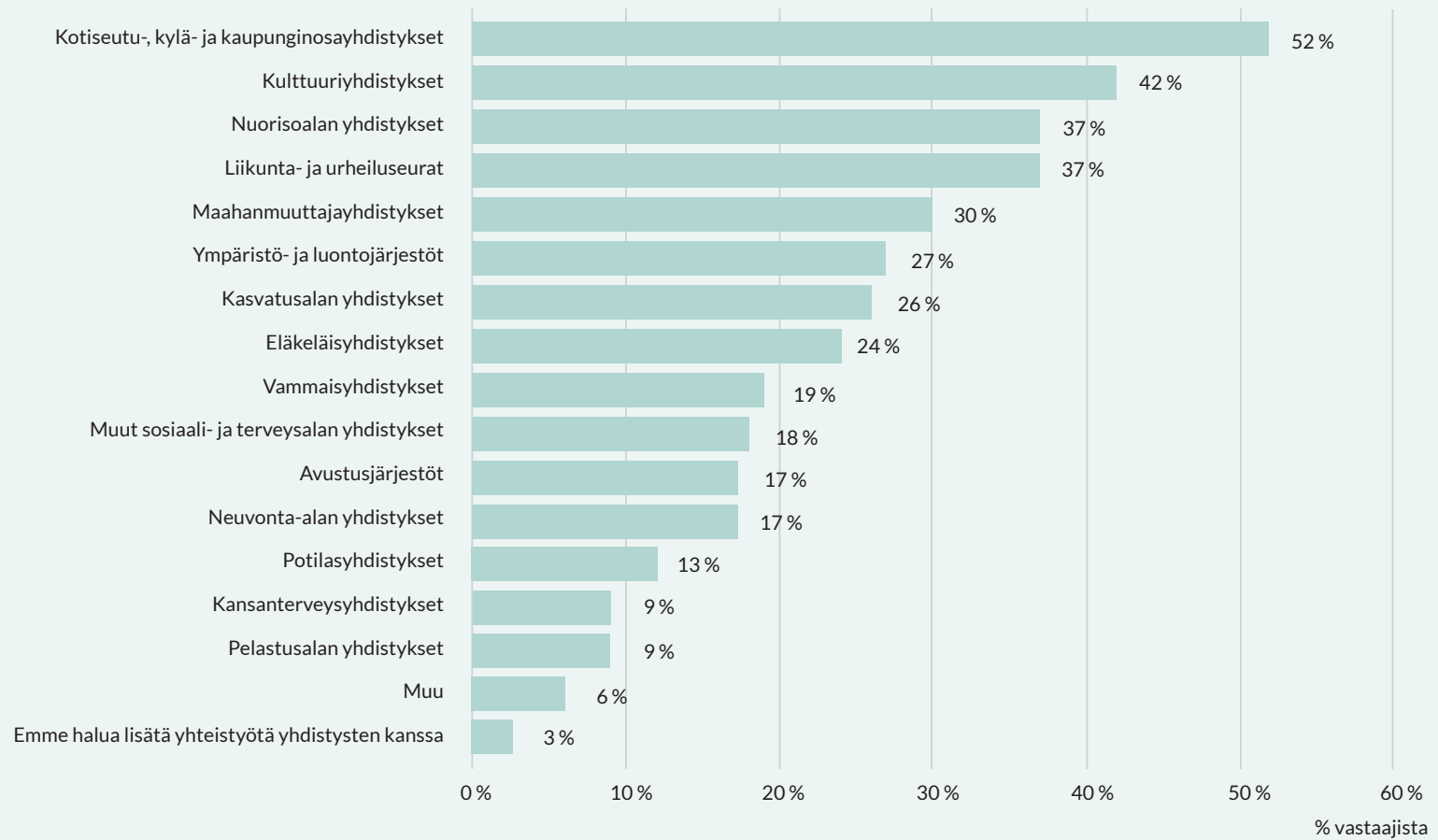

Eri yhdistysten tapahtumiin myös maahanmuuttajat ovat tervetulleita; maahanmuuttotyön järjestämiin tapahtumiin kutsutaan myös kuntalaisia; SPR:n kanssa on ystävöimintää kansainvälisen klubin merkeissä sekä kiintiöpakolaisille nimetyt ystäväperheet.

tien ja kotiseutuyhdistysten yhteistyö liittyi vain muutamissa esimerkeissä.

Yli puolet kuntakyselyn vastaajista (52 %) toivoikin kunnan ja yhdistysten yhteistyön lisäämistä kotiseutu-, kylä- ja kaupunginosayhdistysten kanssa kotoutumisen ja osallisuuden edistämiseen liittyen (KUVIO 16.). Lisää yhteistyötä toivotaan myös kulttuuriyhdistysten (42 %), nuorisualan yhdistysten (37 %) sekä liikunta- ja urheiluseurojen (37 %) kanssa. Maahanmuuttajien omien yhdistysten kanssa lisää yhteistyötä toivoi 30 % vastaajista. Useissa vastauksissa korostettiin, että yhteistyötä tulee edistää laajapohjaisesti, erilaiset yhteiskunnan alat ja toimijat huomioiden.

Millaisten yhdistysten kanssa haluatte tehdä enemmän yhteistyötä kotoutumiseen ja uusien asukkaiden osallisuuden edistämiseen liittyen?
(Yhteensä 100 vastaajaa)

KUVIO 16. Kunnissa toivotaan lisää yhteistyötä monenlaisten yhdistysten kanssa.

Kuntien ja yhdistysten yhteistyön haasteet ja hyödyt

Kuntakyselyyn vastanneet nostivat yhdistysyhteistyön suurimmiksi esteiksi kolme kovaa resurssikysymystä: ihmiset, aika ja raha (KUVIO 17). Samat kysymykset nousivat esiin, kun tarkasteltiin jo olemassa olevan yhteistyön haasteita. Kuntien taloudellisena tukena jaettavana on niukkuutta, kaivataan enemmän toimijoita yhdistykseen ja henkilöresursseja kuntiin, ja vähäisiä aikaresursseja pitäisi pystyä yhteensovittamaan paremmin.

Vapaaehtoistoimijoiden ikääntyminen nähtiin sekä esteenä että haasteena. Arveltiin, että kohoava keski-ikä voi joskus johtaa myös toiminnan passivoitumiseen ja tietynlaiseen jäykkyyteen tai muutoshaluttomuuteen. Haasteisiin lukeutuu myös tiedonkulku ja kommunikointi, tässä on varmasti parannettavaa sekä kunta- että yhdistyspuolella.

Kuntakyselyyn vastanneet toivat kuitenkin esiin paljon yhdistysyhteistyöstä koituvia hyötyjä. Kuntalaisille

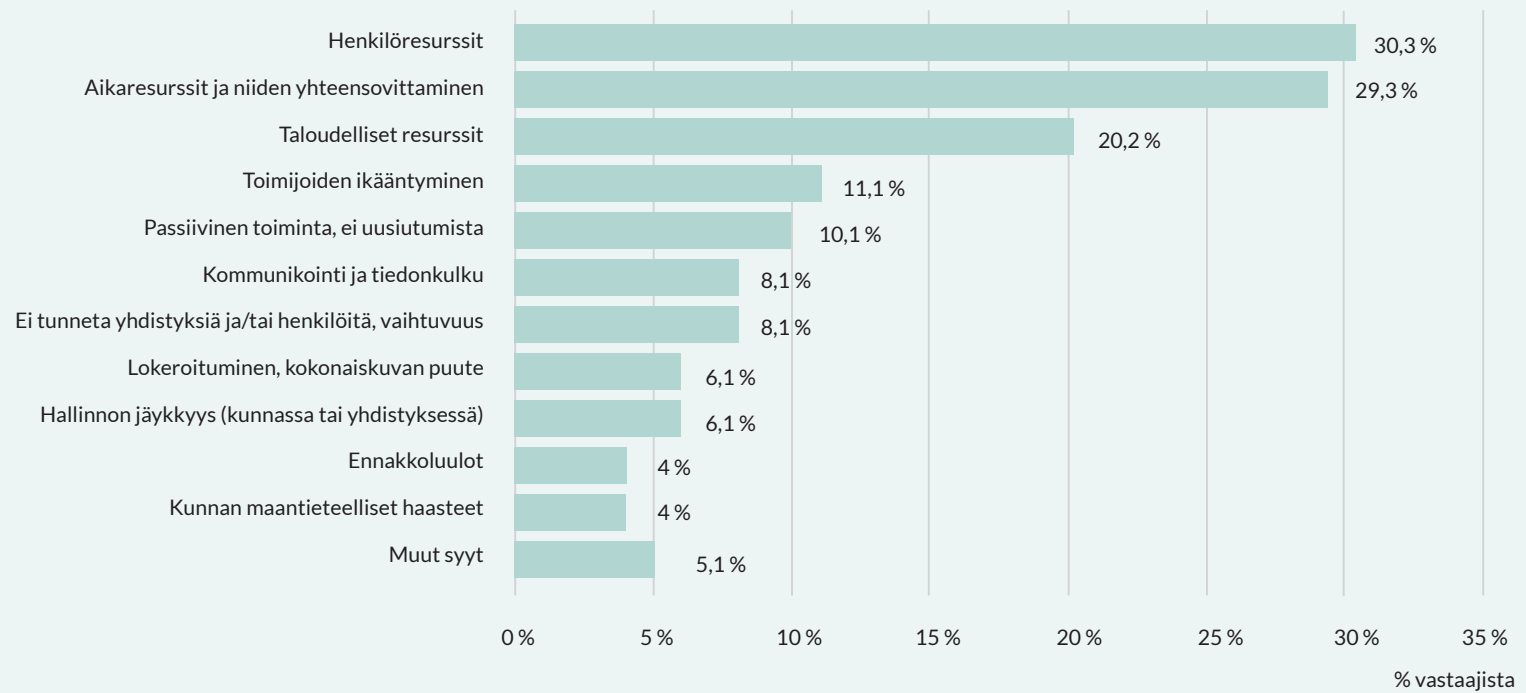
Vapaaehtoistoimijoiden ikääntyminen nähtiin sekä esteenä että haasteena.

tarjottavan toiminnan runsaus ja monipuolisuus olivat kärkipäässä listalla, kuten myös resurssien yhdistäminen ja niiden parempi kohdentaminen (KUVIO 18). Asiakaslähtöisyys ja kuntalaisten tavoittaminen sekä osallisuuden, luottamuksen ja ymmärryksen lisääminen kuuluvat nekin yhdistysyhteistyön hyötyihin.

Voimassa oleva järjestöstrategia (esimerkiksi osana koko kunnan strategiaa) löytyy vain noin 15 %:lta niistä kunnista,

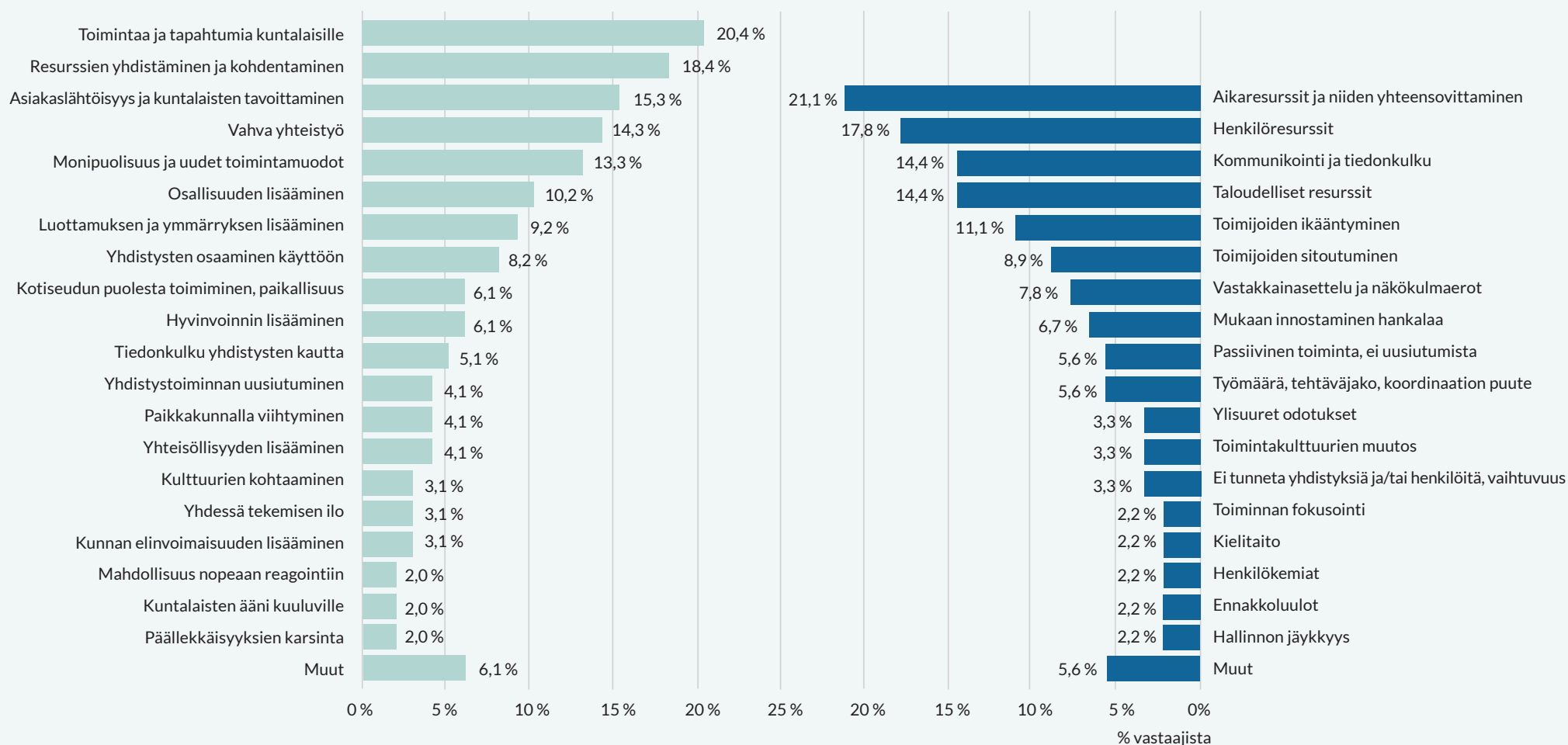
joista kuntakyselyn vastauksia saatiin (KUVIO 19). Vajaa puolet vastaa suoraan, että heillä ei ole olemassa sellaista. Suuri osa vastaajista ei tiennyt tilannetta oman kuntansa osalta.

Kuntakyselyyn vastanneiden näkemyksiä yhdistysyhteistyön esteistä (Yhteensä 99 vastaajaa)

KUVIO 17. Kuntien ja yhdistysten yhteistyön esteitä.

Kuntakyselyyn vastanneiden näkemyksiä yhdistysyhteistyön hyödyistä ja haasteista

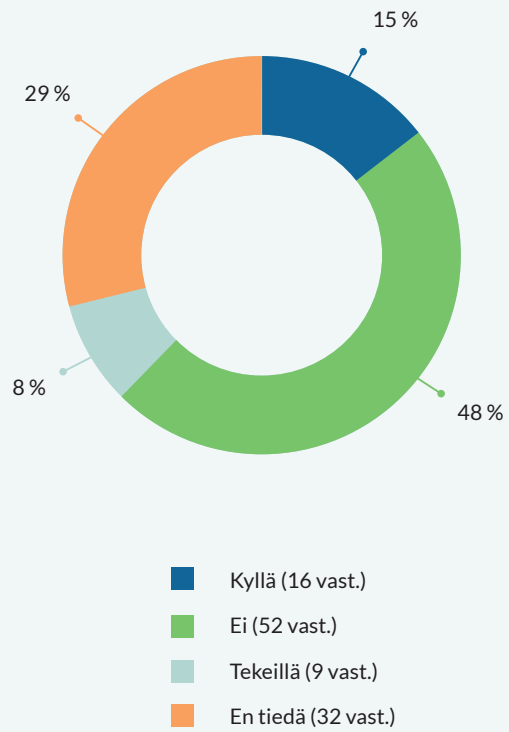

Kunnan ja yhdistysten välisen yhteistyön hyötyjä (Yhteensä 98 vastaajaa) – Kunnan ja yhdistysten välisen yhteistyön haasteita (Yhteensä 90 vastaajaa)

Hyödyt Haasteet

Onko kunnassasi voimassa oleva järjestöstrategia?
(Yhteensä 109 vastaajaa)

KUVIO 19. Järjestöstrategian olemassaolo kunnissa.

Teema 4 |

Kulttuurisesti moninaisen toiminnan esteiden ylitys

Kansalaistoiminnan kyselyn vastausten perusteella kulttuurisesti moninaisella toiminnalla ei ole merkittäviä esteitä ylitettävänä: 66 % kansalaistoimijoista ja 58 % heidän yhdistyksistäänkin on sitä mieltä, että mikään ei estä toteuttamasta kulttuurisesti moninaista toimintaa. Haasteita näyttää löytyvän hieman sieltä, mistä vapaaehtoistoiminnassa ja myös kuntayhteistyössä yleisemminkin: tarvitaan tekijöitä, aikaa ja rahaa. Kustannuksiin kaatuvana toimintana tätä ei kuitenkaan nähty.

Suurin este yhteistyölle vähemmistöjen kanssa on tahtotila. Kun on tahtoa, löytyy keinoja muiden esteiden kumoamiseksi.

Yksilötasolla vain ajanpuute (17 % vastaajista) ja se, että vastaajan yhdistyksellä ei ole kulttuurisesti moninaista toimintaa (12,5 %), saivat joitakin kymmeniä mainintoja. Muut mahdolliset esteet saivat vain muutamia tai yksittäisiä mainintoja.

Yleisestikin yhdistysaktiiveilla on usein se tilanne, että heillä on monta rautaa tulessa, jolloin jokaisen yhdistyksen kohdalla ei ehdi edistää kaikkea hyvää. Jos ei ole käsiä ja päitä, joille delegoida hommia, pyörä niin sanotusti pysähtyy siihen.

Yhdistystasolla henkilöresurssien puute (17,5 %) ja taloudellisten resurssien puute (12 %) nähtiin merkittävimiksi esteiksi kulttuurisesti moninaisen toiminnan toteuttamiselle. Seuraavaksi eniten vastattiin, että yhdistyksen toiminta-alueella ei ole kulttuurisia vähemmistöjä eivätkä heitä nähdä toiminnan kohderyhmänä (kumpikin 9 % vastaajista).

Vastasin että tarvitaan enemmän aikaa, mutta periaatteessa riittäisi, että asia kirjattaisiin toimintasuunnitelmaan.

Näkemys siitä, että mikään ei estä toteuttamasta kulttuurisesti moninaista toimintaa, saattaa liittyä osittain myös aiemmin esille tulleeseen vahvaan eetokseen kaikille avoimesta toiminnasta. Kun kaikki toiminta on kaikille avointa, ei välttämättä osata niin helposti kaitavatakaan apua ja tukea positiivisen erityiskohtelun toteuttamiseen ja uusien toimintatapojen kokeiluun. Moninaista toimijajoukkoa voitaisiin ehkä tavoittaa paremmin erilaisia keinoja tai kanavia käyttäen ja uusia toimintamuotoja kehittäen.

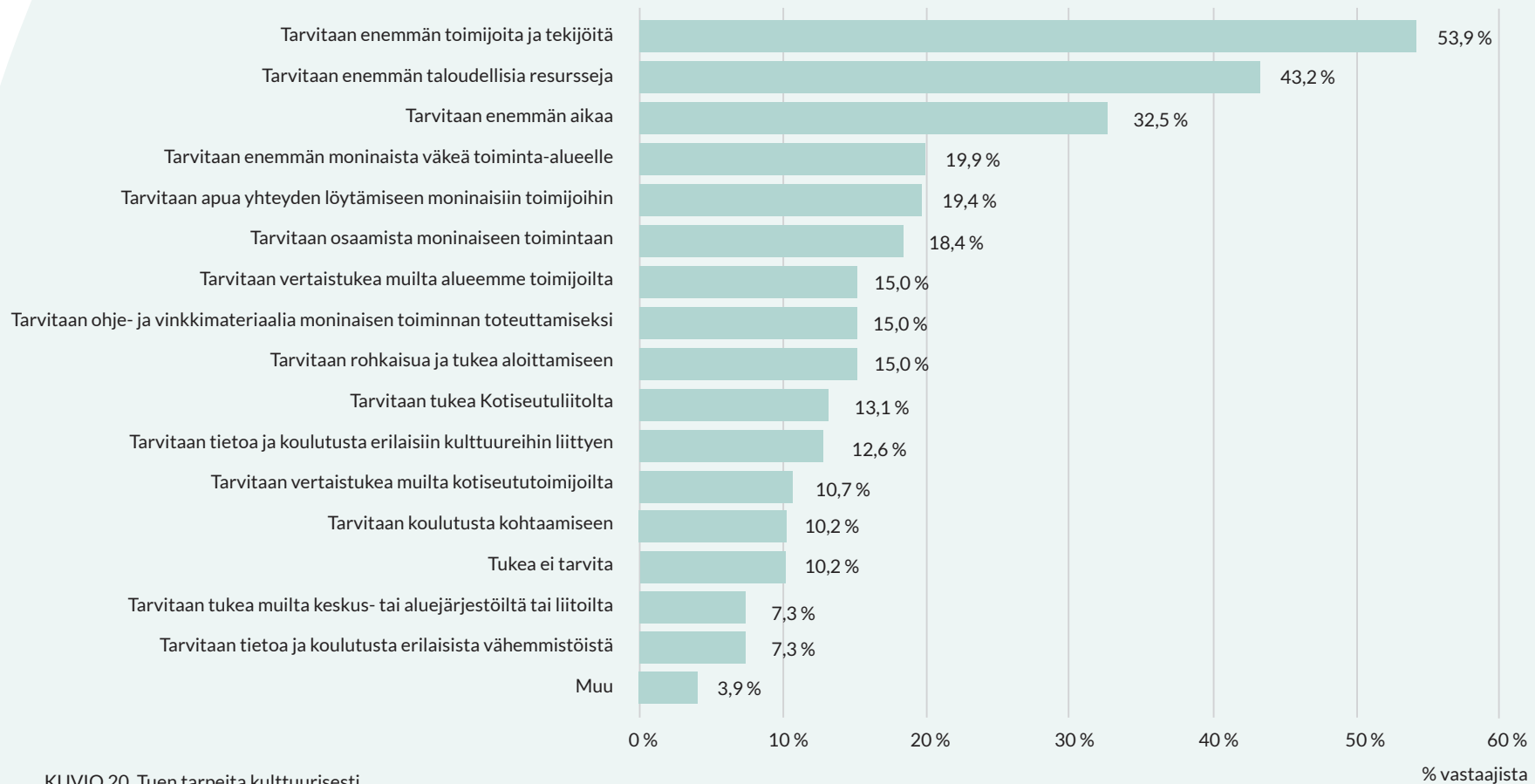
Tarvitaan koulutusta eri kulttuureista tulevien ihmisten kotouttamiseen.

Tuen tarpeita tiedusteltaessa keskeisimmät toiveet liittyvät jo aiemmin mainittuihin aikaan, rahaan ja ihmisiin: kaikkia näitä toivottiin lisää (KUVIO 20). Niiden lisäksi vastauksissa tuotiin lisäksi esiin toive osaamisen lisäämisestä ja koulutuksesta, avusta uusien yhteyksien löytämiseen, ohje- ja vinkkimateriaalista sekä rohkaisusta ja tuesta kulttuurisesti moninaisen toiminnan aloittamiseen.

Tähän osaltaan pyrkii vastaamaan Kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön verkko-opas (www.kotiseutuliitto.fi/tietopankki/kulttuurisesti-moninainen-kotiseututyo/). Sen lisäksi tarvitaan paljon käytännön tekemistä paikallistasolla sekä pitkäjänteisyyttä ja sitkeyttä toiminnan käynnistämisessä ja ylläpidossa. Alueen verkostot ja muut toimijat ovat kullannarvoisia, yhdessä todella olemme enemmän.

Haasteita näyttää löytyvän hieman sieltä, mistä vapaaehtoistoiminnassa ja myös kuntayhteistyössä yleisemminkin: tarvitaan tekijöitä, aikaa ja rahaa.

Millaista tukea kulttuurisesti moninaiseen toimintaan tarvitaan? (Yhteensä 206 vastaajaa)

KUVIO 20. Tuen tarpeita kulttuurisesti moninaiseen toimintaan.

Huolenaiheita

Jonkinlaista huolta kansalaiskyselyn vastaajissa herättää se, että yhdistystoimintaan ylipäättään on hankalaa saada uusia ja nuoria ihmisiä mukaan, kulttuuritaustasta riippumatta. Pulaa on toimijoista ja jossain määrin taloudellisista resursseistakin. Etenkin kotiseututoimijoiden parissa väestön ikääntyminen on todellinen ongelma. Tämä nousi esiin myös avoimissa vastauksissa, kun tiedusteltiin kulttuurisesti moninaisen toiminnan heikkouksista (KUVIO 21).

Yhdistysten haluttomuus tai kyvyttömyys uudistumiseen sekä tietynlainen ”sisäänpäinlämpiävyys” mainittiin myös keskeisinä heikkouksina. Nämä toimivat samalla tietysti myös esteinä uusien toimijoiden mukaantulolle ja uusien toimintatapojen käyttöönotolle. Vaikka asia ei noussutkaan esiin aiemmassa, toiminnan esteitä kartoittaneessa kyselyksessä, on varmasti tarpeen miettiä, miten toimijoiden asenteiden avoimuutta ja yhdistysten uudistumiskykyä voitaisiin tukea. Samalla näitä vastauksia aiempiin vastauksiin peilaten on tosiaan syytä pohtia, onko ”kaikille avoin toiminta” todella kaikille avointa.

Toimijoiden määrä, taloudelliset resurssit ja poteroituminen vanhoihin toimintatapoihin.

Toiminta perustuu pelkästään vapaaehtoisuuteen. Resurssit ovat vähäisiä ja vapaaehtoiset iäkkäitä.

Ylipäättään mennään entistä latua mieluummin kuin tehdään radikaaleja uudistuksia toiminta-kulttuuriin.

Ollaan käpertyneitä omiin porukoihin, ei edes yritetä lähestyä muita kulttuureja. Myös piileviä pelkoja/ennakkoluuloja eri kulttuureita kohtaan esiintyy – nämä eivät ole usein edes julkilausuttuja, vaan pidetään omana tietona. Ei haluta joutua epämukaviin tilanteisiin.

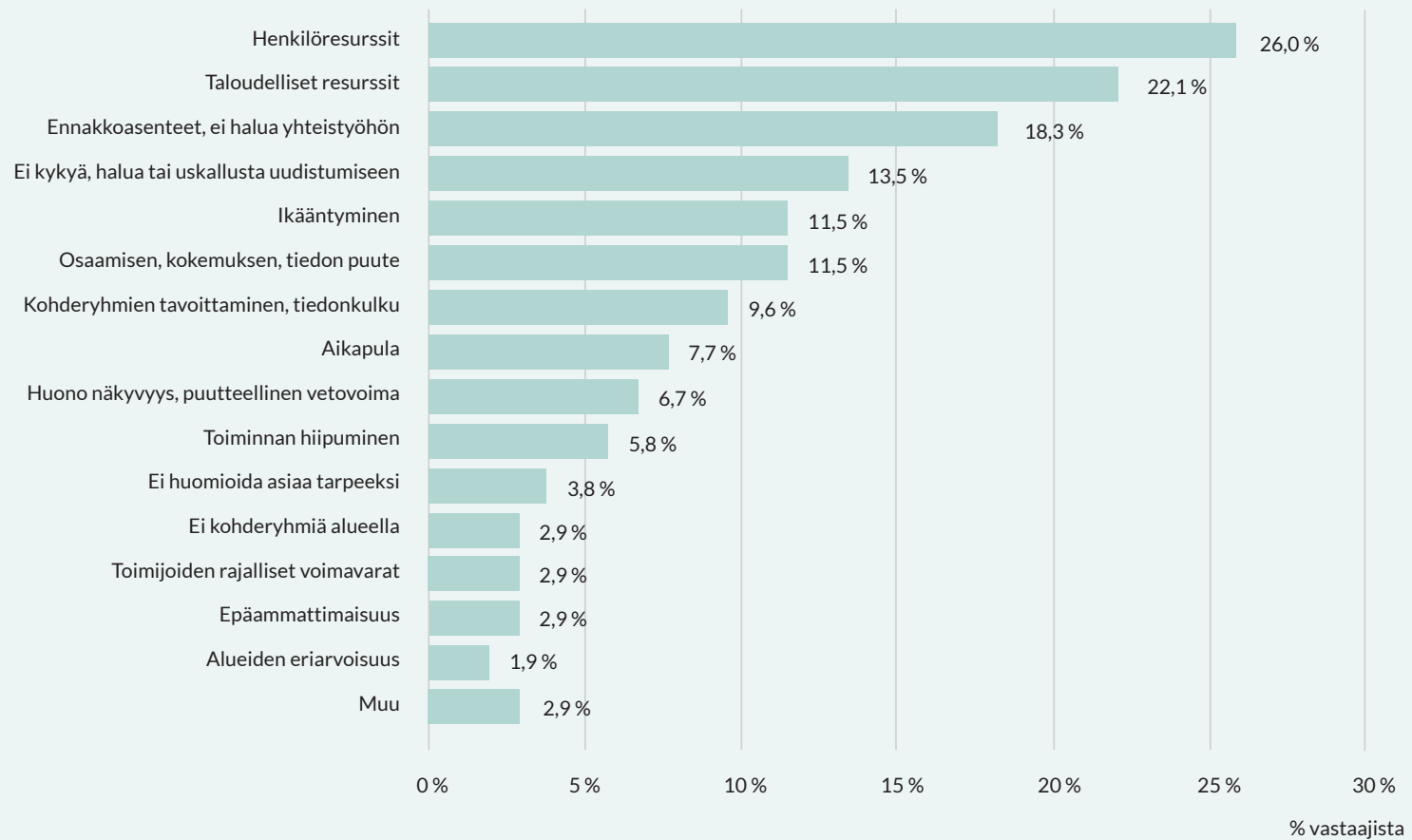

Ennen kaikkea, jos ei uskalleta kohdata toista vaan pelätään kaikkea vähänkään erilaista.

Voi olla puutetta monikulttuurisista kontakteista tai uskalluksesta tarttua ihan uuteen. Asia myös herättää monenlaisia mielipiteitä ja saatetaan pelätä, ettei kaikki toiminnassa mukana olevat halua edistää moninaisuutta. Vapaaehtoisvoimin tehtävässä työssä resurssit kehittää uutta voivat olla rajallisia.

Kansalaiskyselyyn vastanneiden näkemyksiä kulttuurisesti moninaisen toiminnan heikkouksista
(Yhteensä 104 vastaajaa)

KUVIO 21. Kansalaiskyselyn vastaajien esittämiä kulttuurisesti moninaisen toiminnan heikkouksia ja huolenaiheita.

Teema 5 |

Kulttuurisesti moninaisen toiminnan kehittäminen ja tulevaisuusnäköymät

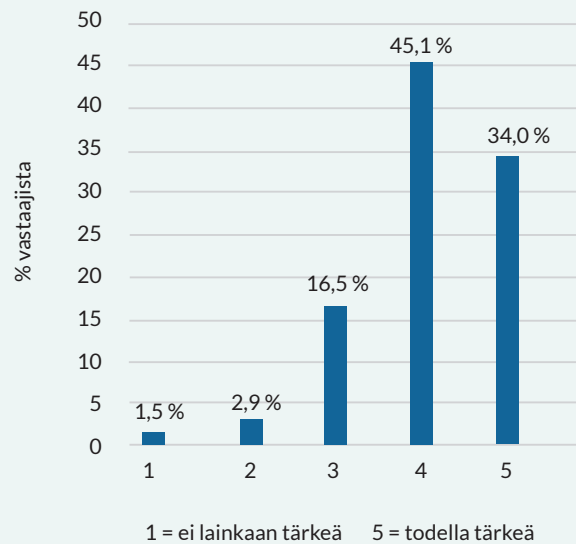
Kansalaiskyselyssä kulttuurisesti moninaista toimintaa pidettiin melko tärkeänä tulevaisuudessakin (KUVIO 22). Tärkeystä huolimatta toiminnan kehittämisajatuksista päällimmäinen havainto oli, että suurin osa vastaajista

ilmoitti jatkavansa edelleen samaan tapaan kuin ennenkin: järjestämällä kaikille avointa toimintaa (KUVIO 23). Tämä korreloi tavallaan myös edellisessä luvussa esiin nousseen jonkin sortin uudistushaluttomuuden kanssa.

Hyvä lähtökohta uudistumiseen ja toiminnan kehittämiseen on se, että kulttuurisen moninaisuuden teema nostetaan keskusteluun ja huomioidaan yhdistyksen toimintaa suunniteltaessa.

Kuinka tärkeänä pidät kulttuurisesti moninaista kotiseututyötä tai muuta kulttuurisesti moninaista paikallistoimintaa tulevaisuudessa?
(Yhteensä 206 vastaajaa)

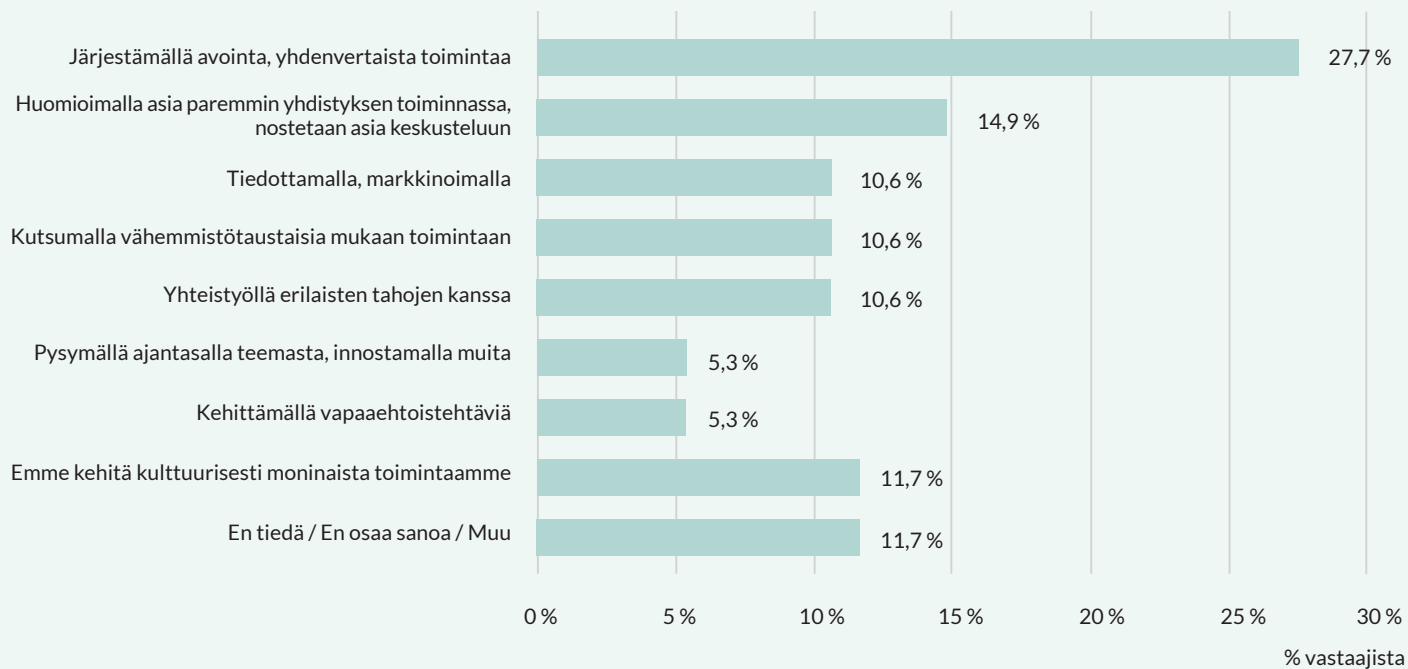

KUVIO 22. Kansalaiskyselyyn vastanneet pitävät kulttuurisesti moninaista toimintaa tärkeänä tulevaisuudessakin.

Kulttuurisesti moninaista toimintaa pidettiin tärkeänä tulevaisuudessakin.

Miten kehittäte kulttuurisesti moninaista toimintaa tulevaisuudessa?

(Yhteensä 94 vastaajaa)

KUVIO 23. Kulttuurisesti moninaisen toiminnan kehittämisajatuksia kansalaiskyselyn vastausten mukaan.

Hyvä lähtökohta uudistumiseen ja toiminnan kehittämiseen on se, että kulttuurisen moninaisuuden teema nostetaan keskusteluun ja huomioidaan yhdistyksen toimintaa suunniteltaessa. Tämän lisäksi on hieman halukkuutta kehittää tiedottamista, kohderyhmien mukaan kutsumista ja yhteistyötä asian tiimoilta. Teeman parissa toimivien verkostojen kautta on mahdollista pysyä ajan tasalla siitä, mitä moninaisessa työssä on meneillään – olivatpa verkostot paikallisia, kuntakohtaisia, monialaisia tai kotiseututoimijoiden omia.

Aiomme edelleen järjestää toimintaa, joka on yhdenvertaista ja avointa.

Emme erityisesti [kehitä toimintaa], kaikki mahtuvat mukaan.

Osana kaikkea toimintaa, ei niinkään erikseen.

Yhteistyöllä erinäisten kuntatoimijoiden ja yhdistysten kanssa.

Otamme aiheen huomioon toiminnan suunnittelussa avoimin mielin ja pyrimme tarttumaan tilaisuuksiin, joissa voidaan aktiivisesti saada mukaan toimintaan eri kulttuuritaustan omaavia ihmisiä.

Toivon, että saamme mukaan jatkuvasti enemmän monikulttuurisia yhteisöjä, joiden kanssa työskennellä tapahtumatoiminnassa. Tapahtumatoiminta on mielestäni rento tapa kenelle tahansa kohdata kulttuurista monimuotoisuutta.

Yritetään selvittää eri kanavia tavoittaa vähemmistöjä ja tarjota tietoa eri kielillä.

Kulttuurisesti moninaiseen toimintaan halutaan jatkossakin panostaa niin yksilö- kuin yhdistystasolla (KUVIO 24). Kansalaiskyselyyn vastanneet toivoivat jonkin verran enemmän panostuksia yhdistykseltä kuin itseltään – ”jospa tätä tekisi enemmän joku muu kuin minä?” Tämä saattaa ilmentää sitä, että vastaajien omat aikaresurssit ovat jo laajasti käytössä eikä enempään oikein repeä. Niinpä yhdistykseltä toivotaan lisää panostusta, ehkä lisäkäsien ja muun konkreettisen tuen muodossa. Yhdistyksen teemme kuitenkin me kaikki, sinä ja minä, kaikki yhdessä. Jokaisen panosta tarvitaan.

Kansalaiskyselyyn vastaajista 56 % piti kulttuurisesti moninaisen toiminnan mahdollisuuksia kotouttamis-, moninaisuus- ja yhdenvertaisuustyössä hyvinä tai erinomaisina (KUVIO 25). Toimijat ovat itsekin selvillä siitä, että on paljon mahdollisuuksia kehittää kulttuurisesti moninaista toimintaa. Samalla toiminta tukee kaksisuuntaista kotoutumista: väestön monimuotoistuesssa myös ympäröivä yhteiskunta muuttuu.

Mahdollisuuksia on paljon, ja niiden käyttö toimii hyvin kotouttamis- ja muissa toimissa.

Lähtökohtaisesti kotiseututyössä asiat ovat toimijoista kiinni. Jos toimijat ovat valmiita ja halukkaita, lähinnä taivas on rajana.

Hyödyntämättömät laajalta osin.

Erinomaiset, sillä tekeminen tapahtuu ruohonjuuritasolla ihmiset kohdaten. Ongelmana on ihmisten ja resurssien puute.

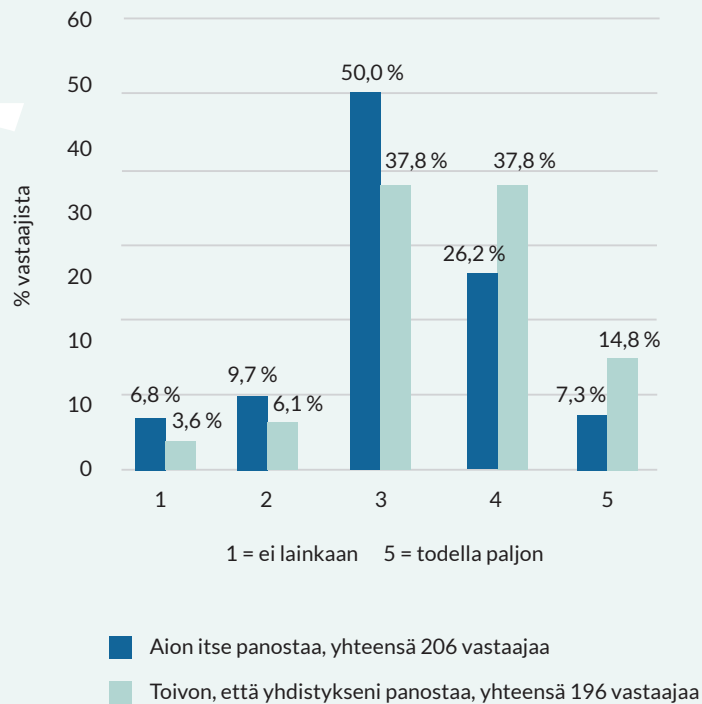

Erinomaiset mahdollisuudet varsinkin kotouttamisessa.

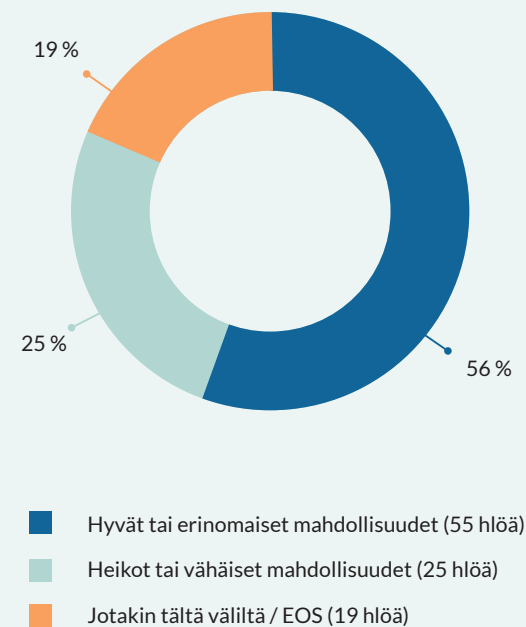

Kotoutumisessa kaksisuuntaisuus on tärkeää ja sitä kotiseutuun ja sen yhteisöön kiinnittyminen tukee. On tärkeää, että yksilö saa kontakteja ”kantasuomalaisiin” ja ”kantasuomalaiset” ymmärtävät alueensa moninaisuuden. Tämä on oppimisprosessi kaikille ja kaikkien tulee tähän panostaa.

Minkä verran aiot(te) tulevaisuudessa panostaa kulttuurisesti moninaiseen toimintaan?

Millaiset mielestäsi ovat kotiseututyön mahdollisuudet kotoutus-, moninaisuus- ja/tai yhdenvertaisuustyössä? (Yhteensä 99 vastaajaa)

KUVIO 24. Tulevaisuuden panostuksia kulttuurisesti moninaiseen toimintaan.

KUVIO 25. Kansalaiskyselyyn vastaajien näkemykset kulttuurisesti moninaisen toiminnan mahdollisuuksista.

Kaksisuuntainen kotoutuminen

Suomeen muuttaneiden onnistunut kotoutuminen on monen tekijän summa. Hyvään kotoutumiseen kuuluvat asumisen, työllisyyden ja koulutuksen näkökulmien lisäksi myös yhteiskunnallisen osallistumisen sekä terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin tekijät.

Onnistuneeseen kotoutumiseen osallistuvat sekä muuttajat itse että heidät vastaanottava yhteiskunta. Puhutaankin kaksisuuntaisesta kotoutumisesta: väestön monimuotoisuessa ympäröivä yhteiskuntakin muuttuu. Kykyä muutokseen vaaditaan kaikilta osapuolilta. Ajatus kaksisuuntaisesta kotoutumisesta sisältyy myös Euroopan unionin kotouttamispolitiikan yhteisiin peruseriaatteisiin.

Kaksisuuntaiseen kotoutumiseen liittyy sekä oikeuksia että velvollisuuksia. Yhteiskunnan tulee tarjota maahan muuttaneelle mahdollisuudet kotoutumiseen ja osallistumiseen. Maahanmuuttajan puolestaan tulee osallistua aktiivisesti oman kotoutumisensa edistämiseen. Jokaisen osapuolen tulee omalta osaltaan huolehtia keskinäisen rakentavan vuoropuhelun rakentamisesta ja ylläpitämisestä.

Kotoutumisen prosessi on pitkäkestoinen ja jatkuva. Sitä voidaan tukea erilaisen toimenpiteiden ja palveluiden avulla. Kotoutuminen tapahtuu kuitenkin aina vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan kanssa: arkipäivän tilanteissa ja lähiyhteisöissä, kouluissa ja päiväkodeissa, työpaikoilla ja harrastuksissa – siis asukaslähtöisesti.

LÄHDE:

www.kotouttaminen.fi/kotoutumisen-kaksisuuntaisuus

***Kansalaiskyselyyn
vastaajista 56 % piti
kulttuurisesti moninaisen
toiminnan mahdollisuuksia
kotouttamis-, moninaisuus-
ja yhdenvertaisuustyössä
hyvinä tai erinomaisina.***

Havainnot ja johtopäätökset

Kansalais- ja kuntakyselyiden pohjalta piirtyvä kuva kulttuurisesti moninaisesta toiminnasta on rikas ja moniulotteinen – ja joitakin huomioita herättävä.

Havainto 1:

Kulttuurisesti moninainen kotiseututyö näyttäytyy vastausten valossa monipuolisia kansalaistaitoja kartuttavana aktiivisena toimintana, johon myös muualta muuttaneet, uudet suomalaiset ja kaikki ovat periaatteessa tervetulleita mukaan – mikäli sattuvat toiminnan löytämään. Yli 70 % kansalaiskyselyn vastaajista ilmoittaa pyrkivänsä saamaan mukaan toimintaan ihmisiä kulttuurisesti moninaista taustoista, pääsääntöisesti toteuttamalla kaikille avointa toimintaa. Moninaisuuden todellisen saavuttamisen eteen tehdään kuitenkin vähemmän. Vastaajien yhdistyksistä 40 %:lla on tapahtumissa mukana moninaista väestöä ja vain 28 % kutsuu heitä aktiivisesti mukaan.

Johtopäätös:

Havainnon pohjalta piiryy käsitys siitä, että ymmärrystä ja osaamista vähemmistöjen mukaan saamiseksi olisi syytä lisätä. Osaavatko toimijat asettua erilaisten väestöryhmien tai

yksilöiden asemaan ja huomata niitä pullonkauloja, jotka saattavat hankaloittaa osallistumista? Jo aiemmin esiin nostettu kysymys kuuluukin: onko kaikille avoin toiminta todella kaikille saavutettavaa?

Vähemmistöjen mukaan saamiseksi kansalaistoimintaan riittää harvoin se, että olemme avoimia kaikille – jos todella oikeasti halutaan moninaista väestöä mukaan. Positiivinen erityiskohtelu on usein tarpeen. Toimintakulttuurissamme, puhetavoissamme, tiedottamisessamme ja saavutettavuudessa voi olla liian suuria kynnyksiä ylittävää. Tarvitaan vipuvoimaa, jotta mahdollisimman moni tuon kynnyksen voisi ylittää.

Suomen Kotiseutuliitto omalta osaltaan tukee jäsenyhteisöjään ja muita paikallistoimijoita kehittämään kulttuurisesti moninaista toimintaa aktiivisesti. Apua, vinkkejä ja rohkaisua tähän löytyy esimerkiksi Kotiseutuliiiton julkaisemasta kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön verkko-oppaasta (www.kotiseutuliiitto.fi/tietopankki/kulttuurisesti-moninainen-kotiseututyo).

Havainto 2:

Moninainen toiminta on jo arkipäiväinen osa normaalia perustyötä osissa kuntia, kotiseutuyhdistyksiä ja muuta kansalaistoimintaa. Silti moninainen toiminta ei juurikaan näy paikallisen tai valtakunnallisenkaan kotiseututoiminnan viestinnässä, tarinoissa ja kuvastossa. Julkinen kuva kotiseututyöstä on voittopuolisesti valkoisten keskiluokkaisten kantasuomalaisten kertoma ja kuvittama. Ajattelevatko moninaisen toiminnan toteuttajat, että ”ei tehrä tästä nyt numeroo”?

Johtopäätös

Jos olemassa olevaa kulttuurisesti moninaista toimintaa tehdään näkyväksi eri tavoin, se voi madaltaa merkittävästi laajemman moninaisen toimijajoukon mukaan pääsemisen kynnyksiä. Erilaisiin kulttuurisiin ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ovat itse todenneet, että on helpompi tavoitella ja osallistua sellaiseen, jonka näkee ja ymmärtää siten mahdolliseksi.

Kulttuurisesti moninaista toimintaa voidaan tehdä näkyväksi monella tapaa: kotiseututyöstä kertovassa kuvastossa, nostamalla esiin hyviä esimerkkejä toiminnasta esimerkiksi somessa tai muilla alustoilla, tarjoamalla juttuja paikallismediaan, tuomalla teemaa esiin toiminnan sisällöissä... Suomen Kotiseutuliitto voi omalta osaltaan tehdä saman valtakunnallisen toiminnan osalta.

Havainto 3:

Sekä kunta- että kotiseututoimijoiden yhteisenä huolena nousee esiin yleisesti yhdistystoimijoiden väheneminen, ikääntyminen ja yhdistystoiminnan vetovoiman heikkeneminen. Nämä ovat laajasti suomalaista yhdistyskenttää koskettavia haasteita. Toisaalta kansalaistoiminnan selvitysten ja tutkimusten pohjalta vapaaehtoistyö näyttäytyy houkuttelevana ja myös nuoret ovat valmiita käyttämään siihen aikaa.

Johtopäätös:

Tämän ristiriidan ratkaisemiseksi koko suomalaisen yhdistyskentän tulee puhalttaa yhteen hiileen. Muuttuvassa toimintaympäristössä vapaaehtois- ja yhdistystoiminnan yleisen arvostuksen lisääminen ja toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää. Keskeistä on myös yhdistystoiminnan ja toimintamahdollisuuksien uudistaminen siten, että ne vastaisivat vapaaehtoistyötä kohtaan osoitettuun kiinnostukseen.

Toiminnasta saatavien hyötyjen, osaamisen ja kansalaistaitojen karttu-

misen näkökulmaa on syytä painottaa. Työelämässä kaikilla näillä taidoilla on käyttöä. Myös oppilaitoksissa arvostetaan nykyään muualla hankittua osaamista, ja sitä osataan myös entistä paremmin tunnistaa ja tunnustaa.

Kansalaistoiminnassa hankitun osaamisen sanallistaminen ja näkyväksi tekeminen olisi hyvä oppia järjestössä kuin järjestössä. Suomen Kotiseutuliitolla on kulttuurialan suurimpana kansalaisjärjestönä tässä valtakunnallisesti tärkeä tehtävä edunvalvojana ja edelläkävijänä.

Toiminnan paikka on toki myös yksittäisillä yhdistyksillä. Yhdistyksellä on kaikki valta muokata omaa toimintaansa ja omia vapaaehtoistehtäviään sellaisiksi, että ne houkuttelevat myös uusia kokeilijoita mukaan – merkityksellisiä, kiinnostavia sisältöjä sopivan kokoisina palasina. Uudistuminen ei tarkoita vanhan perinteen hävittämistä. Perinne on voimaa, etenkin kun se osataan tuoda nykypäivään.

Paikallistoiminnan paras valtti on – paikallisuus. Se, että kaikki tapahtuu lähellä ja lähiyhteisön voimin. Vapaa-

ehtoistoiminnan hyötyjen, houkuttelevuuden ja avoimuuden korostaminen on hyvä muistaa kaikessa toiminnassa.

**Selvityksessä
esiteltyjen
johtopäätösten
toteuttaminen
vaatii panostuksia
ja oppimista kaikilta
kotiseututoimijoilta.**

Havainto 4:

Etenkin kotiseututoimijoiden parissa väestön ikääntyminen on todellinen ongelma. Niin aktiiviset toimijat kuin toimintaan osallistuvat ikääntyvät. Tämä nousi esiin huolenaiheena sekä kansalais- että kuntakyselyn vastauksissa monessa kohtaa. Ikääntyminen tuo tullessaan monenlaisia haasteita, joista konkreettisenä esimerkkinä vuoden 2020 koronapandemian etenkin ikäihmisille asettamat rajoitukset.

Johtopäätös:

Ikääntymisen selättämiseksi kotiseututoimintaan tarvitaan uusia ja nuoria toimijoita mukaan. Heitä voi tavoitella esimerkiksi oppilaitosten, koulutusinstituutioiden sekä erilaisten lasten ja nuorten parissa toimivien yhdistysten kanssa tehtävän yhteistyön kautta. Oppilaitosten hanketoiminnan ja opintojenkin kautta on mahdollista löytää monenlaisia kumppanuuksia. On huomattava, että etenkin kasvukeskuksissa lasten ja nuorten myötä kulttuurisesti moninaiset taustat ovat luontevasti ja väistämättä läsnä.

Vaikka oppilaitoksista tai toisista yhdistyksistä ei ehkä saadakaan välittömästi uusia jäseniä kotiseutuyhdistyksiin, voi yhteistyön kautta avautua lapsille ja nuorille käsitys kotiseututyöstä ja paikallisesta toiminnasta. Lasten ja nuorten kanssa toimimiseen löytyy apua ja tukea Suomen Kotiseutuliiton julkaisemasta ylisukupolvisen kotiseututyön verkko-oppaasta (www.kotiseutuliiitto.fi/tietopankki/verkko-opas-ylisukupolvinen-kotiseututyo/).

Havainto 5:

Lähtökohtaisesti kotiseututyötä tehdään runsaasti yhteistyössä eri tahojen kanssa. Kuntien kanssa tehdään jo paljon yhteistyötä asukasosallisuuteen liittyen. Kotoutumiseen ja yhdenvertaisuuteen liittyen yhteistyötä on vähemmän, niin kuntien kuin muiden kotoutumista edistävien ja moninaista toimintaa toteuttavien yhdistysten kanssa. Havainto hahmottuu myös kansalaiskyselyn vastauksista: 56 % vastaajista näkee kotiseututyön mahdollisuudet kotoutumistoinnassa hyviksi, mutta monet totesivat ne myös osin hyödyntämättömiksi.

Johtopäätös:

Kotiseutu-, kylä- ja kaupunginosayhdistysten kannattaa mennä rohkeasti mukaan erilaisiin moninaisuuden ja kotoutumisen verkostoihin sekä tietenkin kaikkien järjestöjen yhteisiin pöytiin. Sieltä löytyy yhteyksiä ja yhteistyötahoja sekä paljon toistaiseksi hyödyntämätöntä yhteistyöpotentiaalia.

Kotoutumisen saralla yhteistyötä voi lisätä reippaasti. Paikallista yhteistyötä

kannattaa selvittää esimerkiksi kunnan toimijoiden (vaikkapa maahanmuuttajapalveluiden) ja erilaisten alan yhdistysten kanssa. Verkostoissa toimiminen vaatii tietenkin jonkin verran henkilöresursseja ja tiedonkulkua, mutta osaavat vapaaehtoiset selviävät tästä varmasti.

Valtakunnallisesti Suomen Kotiseutuliitto voi edistää kumppanuuksia osallistumalla alan verkostoihin ja tapahtumiin. Esimerkiksi kotoutumisen kumppanuusohjelmassa ja sen alueellisissa kumppanuusverkostoissa kannattaa olla mukana. Kumppanuusohjelmassa rakennetaan kotoutumisen ja yhteiskunnan vastaanottavuuden parissa työskentelevien toimijoiden avoin valtakunnallinen verkosto. Vuonna 2021 käynnistyy myös alueellisten kumppanuusverkostojen kokoaminen. Kumppanuusohjelman valtakunnallista toimintaa koordinoi työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus.

Lopuksi

SELVITYSHANKKEEN JA TÄMÄN RAPORTIN tuloksena Suomen Kotiseutuliitolla, kotiseututoimijoilla ja muilla paikallistoimintaa toteuttavilla tahoilla on käytettävissään runsaasti tietoa kulttuurisesti moninaisen paikallistoiminnan laajuudesta ja olemuksesta. Kulttuurisesti moninaisella kotiseututyöllä tuetaan jo nyt uusien suomalaisten yhteiskuntaan ja kotiseutuun kiinnittymistä sekä heidän kansalaistaitojensa karttumista. Tulevaisuuden kehittämistyön avulla vielä hyödyntämätön potentiaalikin on mahdollista saada käyttöön.

Yksi tapa jatkaa kehittämistä valtakunnallisesti on luoda verkostomaista toimintaa kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön parissa. Tätä silmällä pitäen selvityshankkeen yhteydessä on koottu yhteystietoja verkostotyöstä kiinnostuneilta paikallistoimijoilta. Verkoston avulla hyvien käytäntöjen jakaminen ja vertaisoppiminen helpottuvat ja toimijoiden vuorovaikutusta on mahdollista lisätä. Suomen Kotiseutuliitolle moninaisuuden toimijoiden verkosto

on kokonaan uusi askel kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön saralla.

Selvityksessä esiteltyjen johtopäätösten toteuttaminen vaatii panostuksia ja oppimista kaikilta kotiseututoimijoilta. Niitä tavoittelemalla on kuitenkin mahdollista lisätä yhteiskunnan moninaisuutta, dialogia ja asukkaiden osallisuutta sekä kartuttaa kaikkien toimijoiden kansalaistaitoja. Kulttuurisesti moninaisen kotiseututyön näkyväksi tekeminen, kehittäminen, hyvien käytäntöiden jakaminen ja toinen toisiltamme oppiminen on tärkeää kestävän ja kaikkien yhteisen kotiseudun turvaamiseksi.

Tulevaisuuden kehittämistyön avulla vielä hyödyntämätön potentiaalikin on mahdollista saada käyttöön.

**Suomen
Kotiseutuliitto**

Finlands Hembygdsförbund